

साहसी स्पायडरमॅन

भविष्य सुरक्षित
करणारी 'बचत'

९

आवाज की दुनिया
के दोस्तों...

५

सकाळ

पुणे, शुक्रवार, २२ सप्टेंबर २०२३ ■ पाने १२ किंमत ₹ ६

NiE NEWSPAPER
IN EDUCATION

(विश्वजित पवार : सकाळ छायाचित्रसेवा)

उत्साहाला आलं उधाण...!

गणपती आणि लहान मुलांचं विलक्षण नातं आहे. गणेशाच्या केवळ जयघोषानं बालचमूंमध्ये प्रचंड उत्साहाचं उधाण येतं. आवडत्या गणरायाचं अभूतपूर्व जल्लोषात घोरोघरी आणि सार्वजनिक ठिकाणी लहानग्यांकडून केलेलं स्वागत विलक्षणच असतं. गणेशोत्सवाच्या काळात मुलांमधील सळसळती ऊर्जा, उत्साह वाखाणण्यासारखा असतो. गणपतीसमोर सजावट करण्यापासून मिरवणुकीपर्यंत या उत्साहाचा संचार अनुभवायला मिळतो. लहान मुलांचा जोश पाहून घरातील मोठ्या व्यक्तींचाही उत्साह वाढतो. जयजयकाराच्या घोषणा देत गणरायाला वाजत-गाजत घरी आणलं जातं आणि संपूर्ण गणेशोत्सवाच्या काळात बालगोपाळ त्याचं पूजन करण्यात मग्न असतात. अशाच उत्साहाच्या या निवडक भावमुद्रा!

मनाला भावणारा गणेशोत्सव

गणेशोत्सव भारतातील लोकप्रिय सणांपैकी एक. दहा दिवस सुरू असणारा हा सण सर्वत्र भक्तिभावाने आणि आनंदाने साजरा केला जातो. श्रीगणेशाच्या आगमनाची सर्वजण आतुरतेने वाट पाहत असतात. भाद्रपद शुद्ध चतुर्थीला ढोल-ताशाच्या गजरात गणरायाचे आगमन होते. घराघरांमध्ये, सार्वजनिक मंडळांमध्ये गणरायाच्या मूर्तीची प्रतिष्ठापना केली जाते. दुर्वा, हार, फुले अर्पण करून मनोभावे गणेशाची पूजा, आरती केली जाते. श्रीगणेशाच्या आवडीचा मोदकाचा नैवेद्यही दाखवला जातो.

गणेश चतुर्थी ते अनंत चतुर्दशी असे १० दिवस साजरा होणारा हा उत्सव. या उत्सवात घरातील, परिसरातील वातावरण प्रसन्न होते. या मंगलमय वातावरणात रोज सकाळ, संध्याकाळ गणरायाची आरती केली जाते. गणपती देवता हा संकटांचा नाश करणारा विघ्नहर्ता म्हणून ओळखला जातो. कोणत्याही कार्याचा आरंभ हा गणेशपूजनानेच होतो. समाजातील नागरिकांनी एकत्रित यावे म्हणून लोकमान्य टिळकांनी सार्वजनिक गणेशोत्सवाची सुरुवात केली होती. त्याचा भाग म्हणून अनेक मंडळ सर्वांना एकत्रित आणण्यासाठी विविध सामाजिक उपक्रम राबवतात. या सर्व मंगलमय वातावरणानंतर दिवस येतो तो गणेशमूर्ती विसर्जनाचा. गणेश विसर्जनाच्या दिवशी श्रीगणेशाला निरोप देताना मन भरून येते. पण, 'गणपती बाप्पा मोरया, पुढच्या वर्षी लवकर' या असे म्हणून श्रीगणेशाला निरोप द्यावाच लागतो.

— समर्थ भोंडवलकर, इयत्ता पाचवी,

पिंपरी-चिंचवड महापालिकेचे साई जीवन विद्यालय, जाधववाडी

विद्यार्थ्यांनी साकारला 'विनायक'

सहकार नगर : श्रीगणेशाच्या सुंदर, सुबक मूर्ती तयार करण्यात दंग असेले अरण्येश्वर इंग्लिश मीडियम स्कूलचे विद्यार्थी.

'गणपती बाप्पा मोरया, मंगलमूर्ती मोरया' या घोषणांनी शाळेचे प्रांगण दुमदुमून गेले होते. या वेळी मातीच्या गोळ्याला आकार देत कल्पनेतील श्रीगणेशाची रेखीव मूर्ती साकारणाऱ्या विद्यार्थ्यांची लगबग पाहायला मिळाली. मातीपासून मोदक, उंदीरमामा साकारताना मुलांचा चेहऱ्यावर एक वेगळाच आनंद पाहायला मिळाला. निमित्त होते ते सकाळ 'एनआयई' तर्फे आयोजित पर्यावरणपूरक गणेशमूर्ती बनविण्याच्या कार्यशाळेचे. 'सकाळ एनआयई' तर्फे अरण्येश्वर येथील अरण्येश्वर इंग्लिश मीडियम स्कूल येथे सभासद विद्यार्थ्यांसाठी पर्यावरणपूरक गणेशमूर्ती बनविण्याच्या कार्यशाळेचे

आयोजन करण्यात आले होते. या वेळी विद्यालयाच्या मुख्याध्यापिका श्वेता कुडले, समन्वयक शिक्षिका शमिका ठिपसे व सहकारी शिक्षक उपस्थित होते. विशाल सराफ यांनी विद्यार्थ्यांना शाई मातीपासून गणेशमूर्ती बनविण्यास शिकविले. विद्यार्थ्यांनीही उत्तम अशा मूर्ती साकारल्या. या वर्षी आपण पर्यावरणपूरक गणेशोत्सव साजरा करणार असल्याचेही विद्यार्थ्यांनी सांगितले. सकाळ वितरण विभागाचे योगेश तिडके, अमोल जाधव, आनंद मांडेकर, अतुल पासलकर, सुमीत जाधव यांनी संयोजन केले. या कार्यशाळेला विद्यार्थ्यांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला.

आंबेगाव बुद्रुक : राजश्री शाहू विद्यालयात गणेशमूर्ती रंगवण्याचा आनंद घेताना बच्चे कंपनी.

अहमदनगर : रुपीबाई मोतीलालजी बोरा न्यू इंग्लिश स्कूलमध्ये शाई मातीपासून श्रीगणेशा साकारताना विद्यार्थी.

श्रीगणेशाला पत्र...

ता. क. नेहमीप्रमाणे तुझा प्रसाद खाऊन झाल्यानंतर मोदक-लाडूचे ताट माझ्याकडे द्यायला विसरू नकोस.

॥ श्री ॥

चि. प्रथमेश गौरी शंकर हिमालयकर,
मु. पो. कैलास पर्वत, देश-भारत, पृथ्वी

दि. २२/०९/२०२३

प्रिय गणेश,

प्रथमेश, तुला गणेश चतुर्थीच्या खूप खूप शुभेच्छा. तुझं नाव जरी प्रथमेश असलं, तरी मी तुला गणपती बाप्पा म्हणणार आहे. तुला बाप्पा म्हणायला मला खूप-खूप आवडते. बाप्पा, सर्वत्र तुझ्या आगमनाची तयारी खूप जोरात सुरू आहे. तू येणार म्हणून मीही खूप आनंदी आहे. या वेळी मी व माझा दादा मिळून घरी ताज्या फुलांचे व दुर्वाचे मखर बनवणार आहोत. बाबांनी माझ्यासाठी नवीन कपडेही आणले आहेत. आईने घराची साफसफाई सुद्धा सुरू केली आहे. बाप्पा तुला माहीत आहे का? या वेळी मी स्वतःच्या हातांनी तुझी मूर्ती बनवली आहे. मी बनवलेली मूर्ती आम्ही दरवर्षी आणतो त्या मूर्तीइतकी सुबक झाली नाही. परंतु, आई म्हणाली, की तू बनवलेली मूर्तीच खूप छान आहे. कारण, ती मातीची आहे. विसर्जनानंतर ती पाण्यात पूर्णपणे विरघळून जाणार आहे. तेव्हा मलाही मीच बनवलेली मूर्ती छान आहे, असे वाटायला लागले आहे. तुलापण ती नक्कीच आवडेल. बाप्पा, तू आईला सांग; फक्त गणपतीच्या दिवसातच नाही तर इतर वेळी ही लाडूचा डबा भरून ठेवत जा. माझ्या मित्र-मैत्रिणींना आईच्या हातचे लाडू खूप आवडतात. बाप्पा तू माझा फ्रेंड आहेस ना? म्हणून मला तुला एक सांगायचे आहे. अरे, दहीहंडीच्या दिवशी पाऊसच आला नाही. त्यामुळे मला नाचायला फार मजा आली नाही. म्हणून आता तुझ्या आगमनाला आणि नंतर तरी पाऊस येऊ दे. मी पावसाची वाट पाहतच आहे. परंतु, आमचे भाजीवाले आजोबा, दुधवाले काका आणि आमच्या गावाकडील नानाबाबा हे सर्व जण पावसाची खूप वाट पाहत आहेत. तेव्हा तू पाऊस घेऊन ये. बाप्पा, मला तुझी खूप आठवण येते. तू लवकर ये. येताना आई-बाबांना सांगून यायला विसरू नकोस. नाहीतर ते काळजी करतील.

तुझीच मैत्रीण,

— श्रीज्या मोहन रासकर

विद्या प्रबोधिनी प्राथमिक- शाळा, कोपरगाव, जि. नगर

गौरी घोडे, इयत्ता ७ वी,
न्यू इंग्लिश स्कूल व ज्यु. कॉलेज,
वडगाव मावळ, जि. पुणे

सार्थक सांगळे, इयत्ता ७ वी,
न्यू इंग्लिश स्कूल व ज्यु. कॉलेज,
वडगाव मावळ, जि. पुणे

वशिष्ठ गुजर, इयत्ता ६ वी,
महाराजा सयाजीराव हायस्कूल,
सातारा

२. सार्वजनिक गणेशोत्सवाची सुरुवात कोणी केली?

४. सशांचे डोळे ३६० अंशात फिरतात

दोस्तहो, विक्रमांची दुनिया अजब आणि अतर्क्य. चला तर, विक्रमांच्या पोतडीत या वेळी काय काय आहे ते बघूया.

विक्रमांची अजब दुनिया

भलीमोठी बाबागाडी

तुमच्या लहान भावाला/बहिणीला बाबागाडीमध्ये बसलेलं तुम्ही पाहिलं असेल; पण एखाद्या मोठ्या व्यक्तीला भल्यामोठ्या बाबागाडीमध्ये बसलेलं तुम्ही पाहिलंय का...? नाही ना. पण, अमेरिकेतील टॉम कोल्टन यांनी जगातील सर्वांत मोठी बाबागाडी बनवली आहे. एवढंच नाही, तर या गाडीत एका व्यक्तीला बसवून ती त्यांनी शिकागोतील रस्त्यांवरही फिरवली. **या बाबागाडीची उंची ७ फुटांपेक्षा अधिक आहे. तिचे आसन १.३८ मीटर आहे म्हणे.** ही बाबागाडी तयार करण्यासाठी त्यांना तब्बल दोन महिने लागले. एवढी मोठी बाबागाडी टॉम यांनी बनवली खरी... पण ती ठेवत कुठे असतील? घराबाहेरील पार्किंगमध्ये तर नाही ना..!

बापरे! १,२२६ किलोचा भोपळा

एका लाल भोपळ्याचं वजन साधारणतः असते १ ते ४ किलो. मात्र, इटलीतील स्टेफनो नावाच्या व्यक्तीने चक्क १ हजार २२६ किलो वजनाचा भोपळा पिकवला. आता तुम्ही म्हणाल, एवढा मोठा भोपळा पिकवता येतो? तर नक्कीच येतो. आता तो कसा पिकवला असेल हे स्टेफनोलाच माहीत. कष्टाशिवाय फळ नाही म्हणतात ना! एखाद्या चारचाकीपेक्षा जास्त वजन आहे या भोपळ्याचं. यापूर्वी ५१३ किलोच्या भोपळ्याची नोंद झालेली आहे. हा विक्रम स्टेफनो यांच्या भोपळ्याने मोडला. तुम्ही पाहिल्या का कधी भाजी मंडईत असा मोठाच्या मोठा भोपळा?

भलं मोठं पुस्तक

वाचाल तर वाचाल असे तुम्ही अनेकदा ऐकले असेल. तुम्ही अनेकदा मोठमोठी पुस्तकं पाहिली असतील. पाचशे, एक हजार पानांची; पण, टेक्सासमध्ये जगातील सर्वांत मोठं पुस्तक छापण्यात आलं आहे. या पुस्तकांची उंची आहे ७ फूट, तर रुंदी आहे ११ फूट. आता कल्पना करा किती मोठं असेल हे पुस्तक. या भल्या मोठ्या पुस्तकाचं वजनही तसंच आहे बरं का. या पुस्तकाचं वजन आहे २२४.९ किलो. अबब..! टेक्सासमधील काही संस्था, पुस्तक प्रकाशन संस्था यांनी एकत्रित येत हे पुस्तक तयार केले. तब्बल एक हजार विद्यार्थ्यांनी हे पुस्तक तयार करायला मदत केली.

लाखो रुपयांचं आइस्क्रीम

आइस्क्रीम म्हणजे अनेकांचा जीव की प्राण. आपल्यापैकी सर्वांनाच आइस्क्रीम नक्की आवडत असेल. आतापर्यंत तुम्ही ४० रुपयांचं, १०० रुपयांचं- फारफार तर ५०० रुपयांचं आइस्क्रीम खाल्लं असेल; पण, जपानमधील सेल्टो या कंपनीने ६,६९६ डॉलर किमतीचं आइस्क्रीम तयार केलं. भारतीय रुपयांत या आइस्क्रीमची किंमत ऐकून तुम्ही चक्क तोंडात बोटे घालाल. भारतीय चलनानुसार या आइस्क्रीमची किंमत होते तब्बल ५ लाख ५२ हजार ९८० रुपये. या आइस्क्रीमची हवी तशी चव मिळवण्यासाठी बरेच प्रयत्न केले गेले. यातच तब्बल दीड वर्षांचा कालावधी गेला. बापरे..!

स्क्रीन टाइम

अनीश प्रभुणे

हाची - अ डॉग स्टोरी

■ हा फक्त सिनेमा नसून, जपानमध्ये १९३५ मध्ये घडलेल्या सत्यघटनेवर आधारित आहे. तेथील शिबुया स्टेशनवर या हाचीचा पुतळादेखील आहे. लास हॉलस्ट्रॉम यांनी दिग्दर्शित केलेला हा सिनेमा प्राइम व्हिडिओवर उपलब्ध आहे.

■ निखळ मैत्री, विश्वास आणि प्रेम म्हणजे काय तर पार्कर आणि हाचीची गोष्ट.

■ सर्व प्राणी, आपण त्यांच्याशी प्रेमाने वागलो तर अत्यंत निर्याज प्रेम आपल्याला देतात. रस्त्यावरची कुत्रीसुद्धा.

■ प्रेम ही सर्व जीवांना समजणारी भाषा आहे.

निर्याज प्रेमाची 'मूक' कथा

हे जग किती सुंदर आहे नाही? माणसांबरोबरच वेगवेगळ्या प्राणिमात्रांनी समृद्ध असे हे विश्व. हे सर्व प्राणीमात्र आपले आणि आपण त्यांचे मित्र, नाही का? म्हणजे पाहा ना, शेतकऱ्यांना त्यांच्या गाई, म्हशी, बैल हे अगदी स्वतःच्या मुलांसारखे वाटतात. शहरांमध्ये अनेकांकडे कुत्री, किंवा मांजरे असतात, ती कुटुंबातील सदस्यच असल्यासारखी असतात. अशाच एका अत्यंत लाघवी आणि प्रेमळ भूभूची गोष्ट सांगणाऱ्या 'हाची' या सिनेमाबद्दल आज आपण बोलणार आहोत.

पार्कर विल्सन या प्राध्यापकास एके दिवशी त्याच्या नेहमीच्या रेल्वे स्टेशनवर एक छोटे कुत्र्याचे पिल्लू सापडते. कोणाचे आहे? कोणी सोडून गेले आहे का हे हरवले आहे याचा तपास लागेपर्यंत तो या गोड पिलाला घरी घेऊन जातो. अनेक दिवस जातात; पण याचा शोध लागतच नाही, की हे आहे नक्की कोणाचे? साहजिकच, हे पिल्लू पार्करच्या घरात अगदी रमून जाते. **पार्करचा एक जपानी मित्र त्याच्या घरी येतो आणि सांगतो, की याच्या गळ्यात जो पट्टा आहे- त्यावर जपानीमध्ये 'हाची' म्हणजे 'आठ' असे लिहिलेले आहे. साहजिकच, त्याचे नावच हाची असे पडते. पार्करच्या मुलांसोबत हाची पण मोठा होऊ लागतो आणि घरगुतील सर्वांच्या गळ्याचा ताईत बनतो.** इतकेच नाही, तर पार्करच्या मुलीच्या लग्नाला 'फॅमिली फोटो'मध्येसुद्धा अगदी

घरातल्यासारखा हाची सगळीकडे असतो. हाचीवर सगळ्यांचे प्रेम आहेच; पण पार्करशी हाची विशेष नाते आहे. रोज कामासाठी ट्रेन घेऊन जाणारा पार्कर ज्या ट्रेन स्टेशनला जात असे, तिथे हाची पार्कर परत येण्याच्या वेळेस वाट बघत थांबत असे. आता तर स्टेशनवरच्या दुकानदार आणि नेहमीच्या प्रवाशांनाही हाची माहिती आहे आणि त्याच्याशी मैत्री झाली आहे.

दुर्दैवाने, एके दिवशी वर्गात शिकवीत असताना, पार्करला हृदयविकाराचा झटका येतो आणि त्याचा मृत्यू होतो. या बातमीने सगळेच दुःखी होतात. परंतु हाची नावाच्या त्या मुक्या जीवाला काय कल्पना? पार्कर आला नाही म्हणून अगदी उशिरापर्यंत बिचारा त्या स्टेशनवर त्याची वाट पाहत राहतो. पार्करचे मित्र, बायको, अनेक जण प्रयत्न करतात; पण हाची काही घरी यायला तयार नसतो. पार्करची बायको ते घर विकून दुसऱ्याच ठिकाणी राहायला जाते. हाची आता पार्करची मुलगी, तिचा नवरा आणि लहान नातू रॉनीबरोबर जवळच्या गावात आहे. हाची पुन्हा पार्करची वाट पाहत त्या स्टेशनपाशी जातो. रोज, हाची तिकडे थांबतो आहे आणि पार्कर येईल या आशेने जगतो आहे. एका पत्रकारास हे विशेष वाटते आणि या प्रसंगावर तो एक बातमी करतो. देशभरातून अनेक लोक हाचीची काळजी घेण्यासाठी मदत करतात. काही वर्षे जातात, पार्करची बायको आणि त्याचा जपानी मित्र त्या मूळ गावाला परत येतात. अजूनही म्हातारा हाची, पार्करची वाट पाहत तिथेच बसलेला पाहून त्यांचा ऊर दाटून येतो. ही सर्व गोष्ट पार्करची बायको तिच्या नातवाला म्हणजे रॉनीला सांगते, जी गोष्ट रॉनी आपल्याला सांगतो. कालांतराने, हाचीसुद्धा हे जग सोडून निघून जातो, आणि रॉनी - एक नवीन कुत्र्याचे पिल्लू पाळतो, ज्याचे नाव असते... अर्थातच 'हाची'.

दोस्तहो, रेसिपी करून आता मास्टर होत चाललाय ना तुम्ही? आता आणखी पुढच्या पायरीवर जाऊ या बरंका. आज बघू या ठेपला कसा तयार करायचा ते. एकदम पौष्टिक आणि करायला मस्त. रेडी ना?

टीप:

गव्हाच्या पिठात थोडे राजगिरा पीठ, नाचणी सत्त्व पीठ घातल्यास पौष्टिकता अधिक वाढेल. रात्रीचा थोडा वरणभात उरला असल्यास तो वापरून वरील ठेपला करता येईल. खिचडीचादेखील बनवता येईल. तयार ताज्या डाळभातातील थोडा बाजूला काढूनही हा ठेपला झटपट बनवता येतो. चांगली 'सिंगल डिश मील' तयार होते.

पूर्णान्न ठेपला

साहित्य:

अर्धी वाटी भात, अर्धी वाटी घट्ट शिजवलेली डाळ, अर्धी वाटी कोथिंबीर, गव्हाचे पीठ (आवश्यकतेनुसार), तेल, जिरे, हिंग, हिरवी मिरची, आले-लसूण, हळद, चवीनुसार, कसुरी मेथी (रेचिकेक).

कृती:

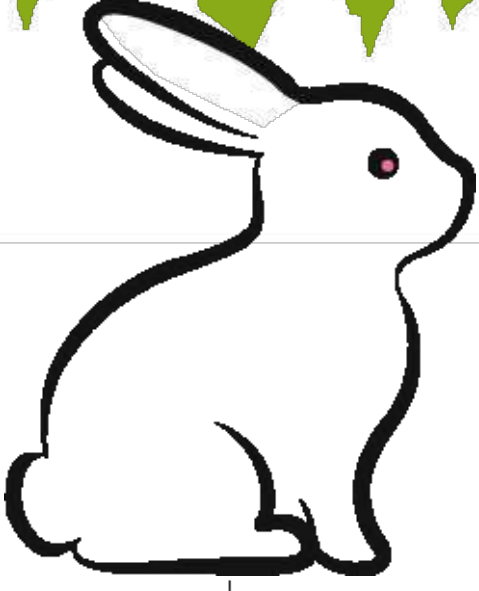
- डाळ, भात मिक्सरमधून फिरवून घ्या.
- तेलामध्ये हिंग, जिरे, हळद यांची फोडणी करून त्यात आले, लसूण, कोथिंबीर पेस्ट घाला.
- डाळ-भाताचे मिश्रण घालून हलवा. मीठ व आवश्यक वाटल्यास तिखट घाला.
- मिश्रण गार झाल्यावर त्यात मावेल इतकी कणीक घालून घट्ट मळून घ्या. छोटे ठेपले लाटून तव्यावर थोड्या तेलात खरपूस भाजा.

कोणासाठी फायद्याचे? :

सगळ्यांना फायद्याचे. राजगिरा पीठ व नाचणी सत्त्व पीठ वापरल्यास लहान मुलांसाठी अधिक फायद्याचा.

अवतीभवती

सशाचे दात वाढतच असतात

गंमतशीर माहिती आहे ना? आपले दात एकदा वाढले, की तेवढ्याच आकाराचे राहतात. सशांचं मात्र तसं नाही. त्यांचे दात आयुष्यभर वाढतच असतात. अर्थात ते खूप वाढत नाहीत- कारण ससे वारंवार गवत खात असल्यामुळे त्यांच्या दातांची झीज होते आणि ते 'भापात' राहतात. जे ससे गवत जास्त खात नाहीत, त्यांच्या दातांमध्ये समस्या निर्माण होतात, ते अतिप्रमाणात वाढतात. त्यामुळे सशांना गवत खातच राहावं लागतं.

सशांना पकडणं अवघड असतं

सशांचे कान तीक्ष्ण असतात, त्यांचे डोळे पाहिजे तसे फिरू शकतात आणि ते जोरात पळू शकतात, त्यामुळं त्यांना पकडणं अतिशय अवघड असतं. अनेक प्राणी सशांना पकडण्याच्या नादात दमतात. शिवाय ससे पळतात ते सुद्धा अगदी झिंगझिंग पद्धतीनं. या त्यांच्या जबरदस्त पद्धतीमुळेही त्यांना पकडणं अवघड असतं. निसर्गानं सशाला जितकं 'क्यूट' बनवलं आहे, तितकंच कणखरही बनवलं आहे, ते असं.

घाबरट; पण गोड ससुल्या

दोस्तांनो, पांढरा शुभ्र, मऊसूत, लांब कानाचा ससुल्या आपल्या सगळ्यांना आवडतो. आपण सशांच्या किती तरी गोष्टीही वाचतो. या सशाबद्दलच्या एकदम इंटरस्टिंग माहिती आज आपण बघू या.

स्वच्छतेचे प्रेमी

ससे मांजरांसारखेच स्वच्छतेचे प्रेमी असतात बरंका. ते त्यांचं शरीर चाटून पुसून स्वच्छ करत असतात. अर्थात, त्यांना मांजरांसारखी आंघोळ आवडत नाही असं मात्र नाही. ससे पाळणारे अनेक लोक त्यांना छानपैकी आंघोळ घालतात.

ससे डोळे उघडे ठेवून झोपू शकतात

भारी आहे ना ही सोय? अनेकदा सशांचे डोळे उघडे आहेत असं वाटून इतर प्राणी त्यांची शिकार करायला जात नाहीत. शिवाय डोळ्यांमधून प्रकाशकिरण आत येत असल्यामुळं कोणताही बदल झाला, की सशाला कळतो.

सशांना साथ आवडते

ससे हे सामाजिक प्राणी आहेत आणि जंगलांमध्ये ते गटांमध्ये राहतात. सशांना फक्त इतर सशांची साथ आवडते असं नाही, तर माणसांची साथसुद्धा त्यांना आवडते. हां, त्यांना मांजरांसारखी लगट करायला आवडत नसली, तरी त्यांना माणसांच्या आजूबाजूला फिरायला आवडतं.

सशाचे लांबुडके कान

सशाचे कान लांबुडके असतात आणि त्याची ऐकण्याची क्षमताही जबरदस्त असते. सशाचे कान चक्क १८० अंशांत वळू शकतात. त्यामुळं आवाज नक्की कुठून येतोय ते ठिकाण त्यांना बरोबर कळतं. त्यांच्या कानांचा आकारसुद्धा नीट बघा. तो अतिशय 'युनिक' असल्यामुळेही श्रवणशक्ती वाढते. सशांचे कान त्यांना आणखी एका गोष्टीसाठी मदत करतात- तापमान नियंत्रित करण्यासाठी. सशांना घाम येत नाही आणि कुत्र्यासारखी ते जीभही बाहेर काढून तापमान नियंत्रित करू शकत नाहीत. त्यामुळं ते कानांच्या वाटे उष्णता बाहेर टाकतात आणि मग 'कूल' होतात.

हे माहीत आहे का?

- ससे उत्तम उड्या मारू शकतात. अमेरिकेत ससे पाळणारे लोक आपल्या सशांच्या उड्या मारण्याच्या स्पर्धासुद्धा ठेवतात.
- सशांना गाजरं खायला आवडत असली, तरी त्यात साखरेचं प्रमाण जास्त असल्यामुळं ११ टक्के सशांमध्ये गाजरांमुळं दाजांच्या समस्या निर्माण होतात.
- ससे मांजरांसारखेच घरात मिसळून जातात. काही ससे हाक मारल्यावर येतातसुद्धा.
- सशांना आनंद झाला, की ते उडी मारतात आणि त्यांच्या डोक्याला विशिष्ट प्रकारचा झटका देतात. या पद्धतीला 'बिंकी' असं म्हणतात.
- सशांना मांजरांसारखं उचललेलं किंवा हात लावलेलं आवडत नाही.
- ससे विशिष्ट प्रकारचे आवाज काढत असतात.

असं का?...

दव कशामुळे पडतं?

तुम्ही कधी पहाटे फिरायला गेलात, तर झाडांच्या पानांवर, हिरवळीवर दवाचे थेंब पडल्याचं तुम्हाला दिसेल. नुकत्याच उगवलेल्या सूर्याची किरण त्यांच्यावर पडून ते आणखी चमचमतं आणि मोहक दिसतं. अगदी पाऊसच पडल्यासारखं वाटतं, बरोबर ना? पण हे दवाचे थेंब नेमके तयार होतात कसे? जमिनीवरच्या पाण्याचं बाष्पीभवन होऊन हवेत बाष्पाचे थेंब साठलेले असतात, हे तर तुम्हाला माहीत आहे. रात्री सूर्य नसल्यामुळं तापमान कमी होतं आणि हवेतल्या बाष्पाच्या बारीक थेंबांचं पाण्याच्या थेंबांत रूपांतर होतं, यालाच दव म्हणतात. हे दवाचे थेंब मग आपल्याला असे सकाळी झाडांच्या पानांवर, फुलांवर, हिरवळीवर वगैरे दिसतात. परत सूर्य आला, की या थेंबांचं पुन्हा बाष्पीभवन होतं आणि ते दिसनासे होतात.

बर्फ पाण्यावर का तरंगतं?

एखादा द्रव पदार्थाचं घट्ट पदार्थात रूपांतर झालं तर तो जड होतो, हे आपल्याला माहीत आहेच.

म्हणजे एकच पदार्थ घन आणि द्रव अवस्थेत असेल, तर घन अवस्थेतला घटक त्याच पदार्थाच्या द्रावणात बुडाला पाहिजे. मग बर्फ हे तर पाण्यापासून तयार होत असल्यामुळं त्याचा तुकडा पाण्यात बुडायला पाहिजे ना? मग तो तरंगतो कसा, असा प्रश्न तुम्हाला कधी पडला आहे का? फार छान निरीक्षण आहे हे. पण इतर गोष्टींबद्दल हे खरं असलं, तरी पाण्याचं मात्र वेगळंच असतं. पाण्याचं बर्फ होतं, तेव्हा त्याचं आकारमान वाढतं. म्हणजे इतर पदार्थांचं कमी होतं आणि पाण्याचं वाढतं. याला 'अॅनामोलस बिहेव्हायअर ऑफ वॉटर' असं म्हणतात. पाण्याच्या या विशिष्ट गुणधर्मांमुळे बर्फ त्याच्यापेक्षा हलका होतो. त्यामुळेच नुसत्या पाण्यात आपण बर्फ ठेवला, तर त्यात तो न बुडता त्यावर तरंगतो. त्यामुळेच तुम्ही बघाल, की समुद्रात हिममग पाण्यावर तरंगत असतात. अर्थात, पाण्याच्या या गुणधर्मांमुळं शीत

प्रदेशात जलचरांना त्याचा फायदा होतो. तिथं पाणी खूप गर होतं आणि त्याचं बर्फ झाल्यावर ते वर जातं. त्यामुळं खालचं पाणी हे तुलनेनं गरम राहतं आणि त्यातले जलचर गोटून जात नाहीत.

कॅक्टस कमी पाण्यातही कसे जगतात?

अनेकांनी बागेत कुंड्यांमध्ये कॅक्टस लावलेले असतात. त्यांना अगदी कमी पाणी लागतं. कित्येक दिवस पाणी घातलं नाही, तरीही ते कसे जगतात? कॅक्टसची रचनाच मुळात वाळवंटाच्या प्रदेशासाठी झाली आहे. तिथं पाणी नसतं, म्हणून या झाडाची रचनाच वेगळी असते. झाडांच्या पानांद्वारे पाणी बाष्पीभवनाद्वारे हवेत जातं. आता या कॅक्टसना तशी पानंच नसतात. त्यामुळं त्याचं पाणी खूप वाचतं. त्यांचे काटेच पानांचं काम करतात. शिवाय त्याचं खोडसुद्धा नीट बघा. त्यात खूप पाणी टिकवून ठेवण्याची क्षमता असते. शिवाय, त्याची मुळंही पाण्याचा जास्त चांगला शोध घेऊ शकतात. या सगळ्या कारणांमुळे कॅक्टस कमी पाण्यात जगू शकतात.

"SAKAL NIE" अॅप

Sakal NIE शैक्षणिक अॅप, इयत्ता पाचवी ते दहावीच्या मराठी व सेमी इंग्रजी माध्यमाच्या शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक आणि सर्वांगीण विकासासाठी अत्यंत उपयुक्त आहे.

शालेय पाठ्यपुस्तकातील प्रत्येक धड्यावरील स्वाध्याय प्रश्नोत्तरे, कविता संगीतबद्ध आणि कराओके रूपात, तसेच दैनंदिन अभ्यासाची उजळणी, चाचणी परीक्षा, मूल्यशिक्षण आधारित साहित्य, ६०००पेक्षा अधिक व्हिडिओ उपलब्ध करून दिले आहेत. विद्यार्थ्यांना गृहपाठासाठी या अॅपचा नक्की उपयोग होईल.

अॅपचे फायदे

- शालेय शिक्षणास पूरक उजळणीचे व्हिडिओ
- धडा लक्षात ठेवण्याचे तंत्र
- एकाग्रतेसाठी धडे ऐकण्याची सुविधा आणि बालभारतीच्या धड्यानुसार ई-पुस्तके
- धड्याखालील सोडविलेले स्वाध्याय आणि इंटरॅक्टिव्ह प्रश्नोत्तरे
- परीक्षेच्या तयारीसाठी टेस्ट सीरिज, स्कॉलरशिप सराव प्रश्नसंच.
- विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी मूल्यशिक्षण, ध्यान, योग, मेमरी टेक्निक व शिक्षणोपयोगी व्हिडिओंचा स्वतंत्र विभाग
- माहिती तंत्रज्ञानाची कौशल्ये याविषयीची पूर्ण माहिती व मार्गदर्शन

शेजारील QR कोड स्कॅन

करून 'प्ले स्टोअर'वरून अॅप

आताच डाउनलोड व इन्स्टॉल

करा! NIE सभासद असाल तर १ वर्षाचे फ्री

सबस्क्रिप्शन मिळवण्यासाठी

९८८१५ ९८८१५ वर कॉल करा!

४. सशांचे डोळे किती अंश फिरतात?

७. नॅशनल जिओग्राफिक किड्स हे जीवसृष्टीची माहिती देणारे संकेतस्थळ आहे.

हे का करावे?

उन्हाळ्यात पांढरे कपडे का घालावेत?

तुमचा आवडता ऋतू कोणता असं विचारलं, तर प्रत्येक जण वेगवेगळं उत्तर देईल. पण, बच्चे कंपनीला बऱ्याचदा उन्हाळाच आवडतो. त्याला कारणही तसंच आहे. उन्हाळ्यात शाळेला आणि अभ्यासाला सुटी असते. पण, उन्हाळ्यात उकाड्यामुळं अंगाची लाहीलाही होत असते. अशा दिवसांत घराबाहेर खेळायला किंवा फिरायला जाताना तुम्ही पांढरे कपडे वापरू शकता. त्यात ती पांढरी बंडी असेल तर मस्तक. पांढरा रंग सूर्याची किरणे फार कमी प्रमाणात शोषून घेतात. त्यामुळं शरीराचं तापमानही संतुलित राहते. शिवाय फार घामही येत नाही. तसेच, तुम्ही उन्हाळ्यात हलक्या रंगाचे कपडेही घालू शकता. तेही फार सूर्यकिरणे शोषून घेत नाहीत. त्यामुळं तुम्हाला उकडणारही नाही. उन्हाळ्यात आपणही एक गोष्ट तुम्ही आवजून केली पाहिजे. ती म्हणजे, पूर्ण अंग झाकिले असे मुलायम कपडे घालले पाहिजेत. यामुळं तुमची त्वचाही उन्हाचे काळी पडणार नाही. पांढरे कपडे घालताना तुम्ही सुती पांढरा शर्ट, टी-शर्ट, पांढरी बंडी, मुलायम शुभ्र शर्ट वापरू शकता. तसेच, डोक्यावर घालायची टोपीही पांढऱ्या रंगाची वापरल्यानं उन्हाचा त्रास कमी होतो.

मैदानी खेळ का खेळावेत?

मित्र-मैत्रिणींनो, सध्याच्या जीवनशैलीत आपले बैठे काम वाढले आहे. शाळेत, क्लासमध्ये, टीव्ही, संगणकासमोर आपण जास्तीत-जास्त वेळ बसून असतो. पण, यामुळे आपल्या शरीराची हालचाल होत नाही. त्यामुळे आपण आळशीही बनतो. बऱ्याचदा आपला लठ्ठपणाही वाढतो. म्हणून आपण रोज मैदानी खेळ खेळले पाहिजे. रोज मैदानी खेळ खेळल्याने शरीराची हालचाल तर होतेच, शिवाय शरीराच्या सर्व अवयवांचा व्यायाम होतो. त्यामुळे ऊर्जा आणि स्फूर्ती वाढते. भरपूर व्यायाम झाल्याने आपल्याला जेवणही चांगले जाते. कबड्डी, खो-खो, लंगडी, फुटबॉल, क्रिकेट हे व असे खेळ तुम्ही खेळू शकता. हे खेळ खेळल्याने तुम्ही चपळही व्हाल आणि तुमच्या हृदयाची क्षमताही वाढले. छोटी-मोठी कामे केल्याने तुम्हाला पटकन दमही लागणार नाही. शरीरही मजबूत होईल. याशिवाय काही कौशल्यही तुमच्यात निर्माण होतील. जसे की, सांघिक समन्वय, चिकाटी, प्रसंगावधान. तसेच, व्यक्तिमत्त्व विकास होण्यात खेळ महत्त्वाची भूमिका बजावतात बरं का. खेळातून तुमची खेळाडूवृत्ती वाढत असते.

मैदानी स्पर्धेत सहभागी व्हा - बऱ्याचदा मैदानी खेळ कुठे खेळाचा असा प्रश्न तुम्हाला पडत असेल. तुमच्या घराच्या आसपास मैदाने नसतील, तर शाळेत जेव्हा मैदानी स्पर्धा होतात तेव्हा त्या स्पर्धांमध्ये आवजून सहभागी व्हा. शाळेत स्काऊट गाइडमध्ये सहभागी व्हा. शाळेच्या मैदानात आपल्या मित्र-मैत्रिणींसोबत मैदानी खेळ खेळा. तसेच तुम्ही तुमच्या घराजवळच्या बागेत जाऊनही काही खेळ खेळू शकता.

आरोग्यम् धनसंपदा - आपल्याकडे पूर्वीपासूनच आरोग्याला महत्त्व द्यावे, असे शिकवण्यात आलेले आहे. आपली वडीलधारी मंडळी आपल्याला आरोग्य या धन संपदेचा सल्ला लहानपणापासूनच देतात. मैदानी खेळातून एकूणच शारीरिक आरोग्य, मनाचे आरोग्य सुदृढ राहण्यास मदत होते.

या गोष्टी नक्की करा

- आवाजावर लहानपणापासूनच संस्कार होणं गरजेचं असतं. त्यामुळे शक्य तितक्या वक्तृत्व, वादविवाद, नाट्य स्पर्धांमध्ये भाग घ्या. गॅदरिंगमध्ये वेगवेगळ्या कला प्रकारांत भाग घ्या.
- आवाजाच्या क्षेत्रात जे जे काम चाललं असतं, ते यू-ट्यूबवर, टीव्हीवर, आकाशवाणीवर सतत ऐका.
- स्वतःच्या आवाजावर प्रयोग करण्याची आवड निर्माण करा.
- उत्तम श्रोता बनण्याचा प्रयत्न करा. जे लोक दुसऱ्यांचं अतिशय बारकाईनं ऐकतात, त्यांचं निरीक्षण करतात, ते त्यांचा आवाज बरोबर कॉपी करू शकतात.

आवाज की दुनिया के दोस्तों...

मित्रांनो, आवाज ही निसर्गानं दिलेली देणगी आहे हे जितकं खरं, तितकंच आपण या आवाजाला छान पैलू पाहू शकतो हेही खरं. तुमचा आवाज चांगला असेल, किंवा आपला आवाज इतरांनी ऐकावा असं तुम्हाला अतिशय मनापासून वाटत असेल, तर तुम्ही या 'आवाजाच्या क्षेत्रात' करिअर करू शकता. चला, हे करिअर कसं करायचं हे आपण बघू या.

मित्रांनो, तुम्ही घरात असा, शाळेत असा, रेल्वे किंवा मेट्रोतून प्रवास करत असा किंवा इतर कुठेही असा- तुमच्या कानावर छान छान आवाज पडत असतात. म्हणजे बघा, घरात तुम्ही टीव्ही बघत असताना अनेक जाहिरातींतून छान आवाज ऐकायला मिळतात, रेडिओवर निवेदक छान आवाजात माहिती देत असतात. रेल्वे किंवा मेट्रोतून जातानासुद्धा छान आवाजाचे निवेदक प्रवासाबाबत सांगत असतात. यू-ट्यूबवर व्हिडिओ बघता, तेव्हा गोष्टी सांगण्याचा आवाज आणि स्टॉइल किती भारी असते, नाही का? शाळेतसुद्धा गॅदरिंगमध्ये ज्या मुलाचा किंवा मुलीचा आवाज चांगला असतो, किंवा आवाज ठीकठाक असला, तरी त्यात वैविध्य आणि भावना आणण्याला प्राधान्य दिलं जातं.

फार कशाला, शाळेत जे सर किंवा बाई छान आवाजात कविता किंवा गोष्ट सांगतात ते आपल्या लक्षात राहतात. एकूण आवाजाची दुनिया ही अशी जबरदस्त आहे. तुम्हालाही त्यात इंटरेस्ट असेल, तर फार मस्त. या क्षेत्रात अतिशय वैविध्य आहे, प्रयोगशीलता आहे आणि नवनवीन गोष्टींचं आव्हानही आहे. आणि हो, अतिशय उत्तम करिअरच्या संधी आहेत.

मित्र-मैत्रिणींनो, आवाजाचा वापर अनेक क्षेत्रांमध्ये करता येतो. या क्षेत्रांमध्ये रोजगाराच्या भरपूर संधी उपलब्ध आहेत. 'डोरेमॉन', 'शिचॅन' अशी कार्टून्स आपण

सगळेच पाहतो. अशा कार्टून्ससाठी, जाहिरातींसाठी, चित्रपटांसाठी 'आवाज' कमावलेल्या उमेदवारांची आवश्यकता असते. असे आवाज देणाऱ्या व्यक्तीला म्हणतात 'वॉईस ओव्हर आर्टिस्ट'. यामध्येही दोन प्रकार असतात. काही 'वॉईस ओव्हर आर्टिस्ट' हे त्यांच्या मूळच्या आवाजात वैविध्य आणून निवेदन करतात. उदाहरणार्थ, डिस्कव्हरी वगैरे वाहिन्यांवर सिंहांची, डॉल्फिन्सची वगैरे दृश्य सुरू असताना ऐकू येणारा निवेदकाचा आवाज. तर काही 'वॉईस ओव्हर आर्टिस्ट' हे वेगळे आवाज काढू शकतात. उदाहरणार्थ, विविध कार्टून्स. यात ऐकू येणारे आवाज त्या व्यक्तींनी मुद्दाम काढलेले आवाज असतात. त्यांचे मूळचे आवाज वेगळेच असतात. याशिवाय, रेडिओ जॉकी (आरजे) म्हणूनदेखील काम करता येऊ शकतं, तसंच आकाशवाणी, दूरदर्शनसारख्या माध्यमांमध्ये वृत्तनिवेदक म्हणूनही काम करता येऊ शकतं. जाहिरातींचं क्षेत्र तर अफाट आहे. वेगवेगळ्या माध्यमांतल्या जाहिरातींसाठी तिथं वैविध्यपूर्ण आवाज कायमच लागतात. याशिवाय, चांगला आवाज असलेल्यांना स्वतःचे एकपत्री कार्यक्रम करता येऊ शकतात, वेगवेगळ्या कार्यक्रमांचे निवेदन, सूत्रसंचालन, निरूपण करता येऊ शकतं.

स्किल्स बकेट...

आवाज 'कमवायचा' कसा?

या क्षेत्रात करिअर करण्यासाठी तुमच्या आवाजावर मेहनत घ्यावी लागेल. त्यासाठी स्वतःचा आवाज अतिशय लवचिक करावा लागेल. म्हणजे पाहिजे तेव्हा पातळ, पाहिजे तेव्हा गंभीर असं काहीही करण्याची क्षमता पाहिजे. ती प्रयत्नपूर्वक साधता येते. त्यासाठी अनेक अभ्यासक्रम करता येतात, कार्यशाळा असतात, विविध नाटकांतून काम करून, आकाशवाणीवर कार्यक्रम करूनही तुम्ही आवाजाला पैलू पाडू शकता. कुठे श्वास घ्यायचा, कुठे थांबायचं, कुठे स्वरांची पट्टी वाढवायची, कुठे ती कमी करायची यासाठी चांगल्या तज्ज्ञांचं मार्गदर्शन मिळालं, की तुम्ही उत्तम कलाकार बनू शकता. उच्चार स्पष्ट होण्यासाठी संस्कृत श्लोकांचं, कवितांचं मोठ्या आवाजात उच्चारण करून उपयोग होऊ शकतो. चांगले कलाकार कशा प्रकारे संवाद म्हणतात हे यू-ट्यूबवर बघून आणि तसा प्रयत्न करून तुम्ही आवाजावर मास्टरी मिळवू शकता.

आजचे काम आजच

आपल्या सगळ्यांनाच कामांची टाळाटाळ करायची सवय असते. त्यामुळे काम पुढे पुढे जात राहते आणि ते होतच नाही. मग नंतर ताण येतो आणि ते काम कसं तरी उरकलं जातं. जी जी कामं आहेत ती शक्यतो आजच करण्याच्या सवयीमुळे काय काय फरक पडतात ते आपण बघूया.

छोट्या कामांची यादी करा

दोस्तानो, रोज किंवा थोड्याफार दिवसांच्या अंतरानं आपल्याला अनेक गोष्टी कराव्या लागतात. त्यातल्या अंधोध, जेवण वगैरे गोष्टी अर्थातच अतिशय आवश्यक असतात; पण इतर गोष्टी असतात ज्यात टाळाटाळ होऊ शकते. म्हणजे दप्तर भरपणं, कपड्यांना इस्त्री करणं, अवांतर वाचन, अशा किती तरी गोष्टी असतात. अशा गोष्टींची यादी करा आणि ती भिंतीवर लावून टाका. त्यापुढं दिवसांचे रकाने टाकून नुसतं टिक करत जा. त्यामुळं ते काम झालंय किंवा करायचंय याची तुम्हाला आठवण होत राहील आणि नंतर त्यावर टिक केल्यावर दिलासाही मिळेल.

स्वतःच्या परिणामकारकता वाढवा

रोजची रुटीन कामं ही तुमच्यासाठी असतात. त्या कामांतून तुमची परिणामकारकता कशी वाढेल, ते बघा. म्हणजे, समजा रोजच्या रोज दप्तर भरावंच लागतं. आता हे दप्तर अगदी ऐनवेळी भरलं, तर एखादं पुस्तक विसरू शकतं, वही विसरू शकते; पण समजा तेच दप्तर तुम्ही आदल्या दिवशीच भरून ठेवलं, तर सगळ्या वस्तू तुम्ही योग्य पद्धतीनं भराल आणि अगदी शाळेत जाताना ताण येणार नाही. अशा प्रकारे तुमची परिणामकारकता वाढेल. अशा कोणत्या सवयींमुळे रुटीन कामांत 'एक्सलन्स' साधता येईल, त्याचा विचार करा.

कामावर लक्ष केंद्रित करा, वेळ नव्हे

जी कामं रुटीन पद्धतीनं करायची असतात त्या कामांवर लक्ष केंद्रित करा. तुम्ही ते कमी महत्त्वाचं काम जितक्या तल्लीनपणे कराल, तितकं ते लवकर आणि छान होईल. त्याला किती वेळ लागतो ते मोजत बसू नका. तो मोजत राहिला, तर मग तेवढंच तुमच्या डोक्यात येत राहील आणि ताण येईल. म्हणजे समजा, रोज युनिफॉर्मला इस्त्री करायची आहे, तर 'इस्त्री करायची आहे. बापरे! माझी पंधरा मिनिटं जाणार' वगैरे विचार न करता ती इस्त्री किती छान पद्धतीनं करता येईल याकडं लक्ष द्या. तुमच्या कामात सफाई कशी येईल यावर भर द्या. कोणतं तंत्र वापरलं, तर इस्त्री लवकर होते, इस्त्रीवाले काका काय करतात अशा गोष्टींचा विचार करा, म्हणजे ते काम लवकर आणि उत्तम होईल.

अनुत्पादक गोष्टी टाळा

रोजची कामं परिणामकारक पद्धतीनं व्हायची असतील, तर रोज केली जाणारी अनुत्पादक कामं किंवा कुती टाळाव्या लागतील. म्हणजे, समजा तुम्ही फोनवर गेम खेळत राहिल्यात, तर त्यातून अनेक कामं विसरली जातात. अभ्यास नीट होत नाही, अनेक निरोप वेळ तुम्ही कमी करू शकता.

मल्टिटास्किंग नको

अनेकदा मल्टिटास्किंग करा, असं सांगितलं जात असलं, तरी रोजच्या कामांमध्ये ते कशाला? म्हणजे बूटाना पॉलिश करत असताना शर्ट घालायचा, केस विंचरत असताना दात घासायचे असं एकाच वेळी करायची काय गरज आहे? त्यातून एक ना धड, भाराभर चिंथ्या असं होतं, बरोबर ना? त्यापेक्षा एकच काम व्यवस्थित पद्धतीनं करा. ते झाल्यावर पुढचं काम हाती घ्या.

याच विषयावर 'डू इट टुडे' या नावाचं पुस्तक आहे. डेरिअल फोर्गक्स यांनी लिहिलेलं हे पुस्तक 'बेस्ट सेलर' म्हणून ओळखलं जातं. ते तुम्ही आई-बाबांच्या मदतीनं वाचू शकता किंवा अशा प्रकारची इतर पुस्तकं आहेत का ते बघू शकता.

५. "डू इट टुडे" हे या पुस्तकाचे लेखक कोण आहेत?

६. स्टॅन ली यांनी स्पायडरमॅन पात्राची निर्मिती केली.

सुभाषित

यदि सन्ति गुणाः पुंसां विकसन्त्येव ते स्वयम् ।
न हि कस्तूरिकामोदः शपथेन विभाव्यते ॥

मनुष्यात गुण असतील, तर ते आपोआप प्रकट होतात.
जसे, कस्तुरीचा सुवास शपथ घेऊन सिद्ध करावा
लागत नाही.

संस्कार

सुविचार

मी केवळ लोकांच्या चांगल्या गुणांकडे
पाहत आहे, त्यांच्या चुका मोजत नाही.

— महात्मा गांधी

गीता श्लोक

न हि देहभूता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः ।
यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते ॥

देहधारी मनुष्याला कर्माचा पूर्णपणे त्याग करणे शक्य
नसते. पण जो कर्मफलाचा त्याग करतो त्यालाच
त्यागी म्हटले जाते.

दिनविशेष

२५
सप्टेंबर

२०११ : केनियाच्या पॅट्रिक मकावने बर्लिन मॅरथॉन २ तास ३ मिनिटे ३८ सेकंद अशा जागतिक विक्रमी वेळेसह जिंकली.

२७
सप्टेंबर

२०१४ : आशियाई क्रीडा स्पर्धेतील अॅथलेटिक्समध्ये ललिता बाबर महिलांच्या तीन हजार स्टीपलचेसमध्ये रौप्यपदकाची मानकरी ठरली.

२८
सप्टेंबर

२०१५ : खगोलशास्त्राला समर्पित केलेल्या भारताच्या पहिल्या 'स्टोसॅट' या अवकाश वेधशाळेचे यशस्वी प्रक्षेपण.

बोधकथा

प्रशांत सरुडकर

मतलबी कोल्हा

मगध देशातील चंपकवती अरण्यात राहणारे कावळा आणि हरिण हे दोघे जिवलग मित्र होते. एके दिवशी कोल्हाने हरणाला पाहिले. हरणाचे मांस खाण्याची इच्छा कोल्ह्याच्या मनात निर्माण झाली. ह्या कोल्हाने हरणाशी मैत्री करून, त्याचा विश्वास संपादन करावयाचे ठरवले. तो हरणाजवळ गेला आणि म्हणाला, "मित्रा, मला कोणीच मित्र नसल्याने माझे जीवन दुःखी झाले आहे. तुझ्यासारखा आनंदी मित्र मला मिळाला, तर माझे आयुष्य धन्य होईल. कोल्ह्याच्या गोड बोलण्याने, हरणाला त्याची कीव आली. इतक्यात कावळा तेथे आला. हा कोल्हा आपल्याशी मैत्री करत असल्याबद्दल हरणाने कावळ्याला सांगितले. यावर कावळा म्हणाला, "मित्रा, एखाद्याचा स्वभाव आपल्याला माहीत नसताना, त्याच्याबरोबर एकदम मैत्री करणे चुकीचे आहे." कोल्हा म्हणाला, "मित्रांनो, तसे काही नसते, तुझी आणि हरणाची मैत्री झाली, तेव्हा तरी तुम्हाला कुठे एकमेकांचे स्वभाव माहीत होते? हरिण माझा मित्र तसा तूही." हरणाने कावळ्याची समजूत काढली व ते तिथे मित्र बनले. कोल्ह्याच्या मनातून हरणाचे मांस खाण्याचा विचार काही जात नव्हता. एके दिवशी हरिण शेतात आनंदाने चरत होते. तेथे एका शिकान्याने जाळे टाकले होते. चरत चरत हरिण तेथे आले आणि जाळ्यात अडकले. ते कोल्ह्याने पाहिले. आता आपली इच्छा पूर्ण होणार, असे कोल्ह्याला वाटू लागले. कोल्ह्याला पाहताच हरणाला अतिशय आनंद झाला आणि तो कोल्ह्याला म्हणाला, "मित्रा, जाळे कुरतडून मला वाचव." जाळ्याचा वास घेऊन कोल्हा म्हणाला, "मित्रा, मी हे जाळे कुरतडून टाकले असते, परंतु हे जाळे स्नायूपासून तयार केलेले आहे, आज रविवार आहे, मी आज मांसाला स्पर्श करत नाही. त्यामुळे मी आज जाळे कुरतडू शकत नाही." एवढे बोलून कोल्हा तिथून दूर जाऊन लपून बसला. तेवढ्यात कावळा तेथे आला. कोल्ह्याचा दुष्ट स्वभाव त्याच्या लक्षात आला. आपल्या मित्रासाठी, कावळा तेथे झाडावरीलच थांबला. कावळ्याला एक युक्ती सुचली. दुसऱ्या दिवशी सकाळी शिकारी जाळ्याजवळ येताना दिसला तेव्हा कावळा म्हणाला, "मित्रा, तू मरण पावल्याचे सांग कर." शिकारी जाळ्याजवळ आला. त्यांनी हरणाला जाळ्यातून काढले. ते मरण पावले आहे, असे समजून त्याला बाजूला ठेवले व शिकारी जाळे गोळा करू लागला. तेवढ्यात मोकळे झालेले हरिण धावत सुटले. हरणाचा प्राण वाचला. लबाड वृत्तीचे प्राणी गोड बोलून आपणाला फसवतात, हे हरणाच्या लक्षात आले.

टाइम मॅनेजमेंट

सुप्रिया पुजारी, लाइफ कोच, समुपदेशक

तुलना - योग्य की अयोग्य?

आरव व रोहन एकाच वर्गात होते. आरव एकदम मेहनती व शिस्तबद्ध होता. परिणामी त्याला कायम चांगले मार्क मिळायचे व अभ्यासाव्यतिरिक्त इतर खेळामध्ये त्याचे प्रावीण्य होते. दुसरीकडे, रोहन बऱ्यापैकी वेळेचे नियोजन करायचा, परंतु सतत आरवशी तुलना करायची त्याची सवय होती.

या तुलनेचा परिणाम पाहू

१. सतत तुलना केल्याने आपल्याला आपली क्षमता ओळखू येत नाही.
२. इतर लोक त्यांच्या क्षमता, एनर्जीनुसार वेळेचे नियोजन करतात. आपणही त्यांच्यासारखेच केले, तर ते आपल्याला लागू होईल असे नाही.
३. सतत तुलना केल्याने आपला स्वाभिमान कमी होऊ शकतो. कायम आपण कुठेतरी कमी पडत आहोत का, अशी भीती मनात राहते.
४. तुलना केल्याने आपली क्रिएटिव्हिटी नष्ट होते.

यासाठी काय करावे, ते पाहू

१. इतरांचे अंधानुकरण न करता आपल्यासाठी योग्य दिनक्रम कोणता राहील, कोणत्या प्रकारचे वेळेचे नियोजन आपल्याला सर्वाधिक फळ देईल, याचा विचार करा.
२. इतरांची विचारसरणी, त्यांची वेळेच्या नियोजनाची पद्धत आत्मसात करण्यापूर्वी आपल्यासाठी ती योग्य आहे का नाही, हे नक्की पडताळा.
३. एखाद्या ठरवलेला दिनक्रम किंवा सवय अपेक्षित फळ देत नसल्यास तुलना करून अंधानुकरण करण्यापेक्षा दुसरी पद्धत उपयुक्त ठरू शकेल का, याचा विचार करा.
४. स्वतःवर विश्वास ठेवा. एखादी पद्धत लागू पडली न पडल्यास आपल्यात काही कमी आहे असे नाही. स्वतःवर विश्वास ठेवून सातत्यपूर्वक प्रयत्न करत रहा.

लक्षात ठेवा : तुलना व अंधानुकरण हे आपल्या प्रगतीमध्ये येणारे सर्वात मोठे अडथळे आहेत.

वाचू आनंदं...

बिरबलाचं ज्ञान

बिरबलाच्या गोष्टी वाचणं खरोखरच आनंदाची पर्वणी असते. आपल्याला दैनंदिन आयुष्यात येणाऱ्या काही प्रश्नांची उत्तरेही त्याच्या गोष्टी वाचताना मिळतात. अशाच काही वेगळ्या गोष्टी मनोविकास प्रकाशनने उपलब्ध करून दिल्या आहेत. डॉ. बाळ फोंडके यांनी लिहिलेल्या 'बिरबलाचं विज्ञान' हा गोष्टींची संग्रह दोन भागात बाल वाचकांसाठी पर्वणी ठरणार आहे. आपल्या चातुर्यांन अनेक कूटप्रश्नांची तर्कसंगत उत्तरे देणाऱ्या बिरबलाच्या गोष्टींतून सजगतेचे धडे मिळतात. बिरबलाच्या बुद्धिमत्तेला आधुनिक विज्ञानाचं बळ मिळालं असतं तर त्याने विलक्षण करामती केल्या असत्या, ही मध्यवर्ती कल्पना घेऊन गोष्टी लिहिल्या आहेत. सर्व गोष्टी विलक्षण आहेत. त्यातून बुद्धिमत्ता आणि विज्ञान सहजतेनं उलगडून सांगितलं आहे. गोष्टी वाचताना आपण तार्किक विचार करत रममाण होऊन जातो.

सव्हाना गवताळ प्रदेश

उपविषुववृत्तीय प्रदेशात 'सव्हाना' म्हणून ओळखले जाणारे गवताळ प्रदेश आहेत. येथे मोठे वृक्ष आणि झुडूपे नाहीत. इथे एकतर कडक उन्हाळा आणि पावसाळा असे दोनच ऋतू असतात. या प्रदेशात येणारे काही देश आफ्रिकेतील केनिया, टांझानिया, झांबिया आणि दक्षिण अमेरिकेतील ब्राझील, व्हेनेझुएला, उत्तर ऑस्ट्रेलियाचा काही भाग. यानंतर असणाऱ्या समशीतोष्ण प्रदेशांमध्ये प्रामुख्याने शेती सर्वाधिक होते. इथले हवामान टोकाचे नसते. फार थंडीही नाही फार उकाडाही नाही. सतत

आणि थोडा थोडा पाऊस पडत असतो. अर्जेन्टिनातले पम्पास, अमेरिकेतले प्रेअरी हे गवताळ प्रदेश या ऋतू प्रदेशात येतात. यानंतर येतात ते ध्रुव प्रदेशातले भाग. इथले हवामानाचे अत्यंत थंड असते. शून्याच्याही खाली. उन्हाळ्यात २४ तासांचा दिवस तर हिवाळ्यात २४ तासांची रात्र. मध्यरात्रीचा सूर्य इथूनच दिसतो. उत्तर ध्रुवानजिकच्या ऋतू प्रदेशात रशिया, नॉर्वे, फिनलंड यांसारखे देश येतात त्यांना आर्क्टिक प्रदेश म्हणतात. दक्षिण ध्रुवाच्या अंटार्क्टिका खंडात मानवी वस्ती नाही तिथे फक्त पेंग्विन पक्षी व सील मासे आढळतात. असे आहेत आपल्या पृथ्वीवरचे ऋतूप्रदेश.

बद्धहस्त भूमासन

हे बैठक स्थितीमधील आसन आहे. भूमासन करतात त्याच पद्धतीने हे आसन करावे. यामध्ये हात वरच्या दिशेला असतात.

असे करावे आसन

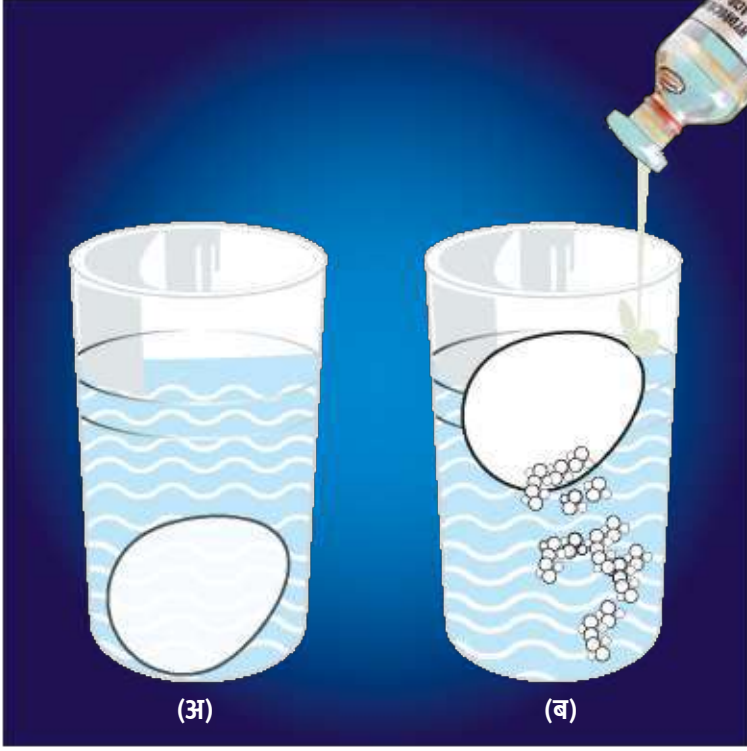
- प्रथम तब बसून दोन्ही पायात जास्तीत जास्त अंतर घ्यावे. त्यानंतर श्वास सोडत सावकाश कमरेतून पुढे वाकावे.
- हनुवटी, छाती, पोटा जमिनीला टेकवावे. गुडघे ताठ असावेत.
- ही आसनाची अवस्था जमली, की हात बाजूने वरच्या दिशेला घेऊन हाताची बोटे एकमेकांत गुंफावी.
- कोपरे ताठ असावेत. छायाचित्राप्रमाणे आसन स्थिती करण्याचा प्रयत्न करावा. खूप ओढून-ताणून, झटका देऊन पाठीला बाक देऊन आसन करू नये. अन्यथा दुखापत होऊ शकते.
- शक्य तेवढा वेळ आसनात स्थिर राहावे. श्वसन संथ सुरू ठेवावे.

फायदा :

- नियमित सरावाने संपूर्ण पायाला ताण बसल्यामुळे तेथील रक्तप्रवाह सुरळीत होण्यास मदत होते.
- मांडीवरची अतिरिक्त चरबी कमी होण्यास मदत होते. लवचिकता वाढते. कमरेचा, पाठीचा लवचिकपणा वाढतो. स्नायू अधिक सशक्त होतात.
- पुढे वाकल्यामुळे पोटा जमिनीला टेकते व पोटावर दाब आल्याने पचनक्रिया सुधारण्यास मदत होते. हात वर असल्यामुळे खांद्याच्या सांध्याला ताण बसतो व ते अधिक मोकळे व लवचिक होतात.
- ताण बसल्यामुळे हातांचा रक्तप्रवाह सुरळीत होतो.

उगाचच चेष्टा करू नका...

मित्रांनो, आपल्याला दुसऱ्याची चेष्टा करायची भारी होस असते. परंतु, हा चांगला गुण नाही बरं का. कारण कधी कधी नकळतपणे केलेल्या चेष्टेमुळे आपल्याच मित्रांचं मन दुखावलं जातं. शाब्दिक चेष्टा करत असताना आपल्याकडून कधीतरी एखाद्याच्या चालण्यावर किंवा बोलण्याच्या सवयीवरही चेष्टा केली जाते. हे तर खूपच वाईट आहे. कोणाच्या शारीरिक व्यंगावर कधीही कोणतीही टिपणी करू नये. विनोदाचा भाग म्हणून कधीतरी शाब्दिक चेष्टा केली तर हरकत नाही, परंतु ती सवयीचा भाग बनवू नका. समोसऱ्या व्यक्तीची चेष्टा करण्याची सवय लागणे, हे सर्वार्थानं वाईट आहे. कारण आपण आपले मित्र, समवयस्क्यांची चेष्टा करत असताना कधीतरी आपल्यापेक्षा वयानं मोठ्या असलेल्या व्यक्तीचीही चेष्टा करतो. यामुळे कारण नसताना घरातील मोठ्या व्यक्तींमध्ये वाईटपणा येतो. आपल्यापेक्षा वयाने मोठ्या व्यक्तीवर असलेल्या व्यक्तींवर कधीच टिपणी करू नये. मित्र, समवयस्क यांच्याशी बोलताना योग्य काळजी घेतली पाहिजे. सहजतेनं व्यक्त केलेल्या किरकोळ मतांमुळेही नात दुखावलं जातं. आवश्यकता नसेल तिथं उगाचच चुकीचं काही बोलून आपलं हसं करून घेऊ नये. अन्यथा तुम्हीच इतरांच्या चेष्टेचा विषय व्हाल. घ्याल ना इतकी काळजी..! कोणाच्याही शारीरिक व्यंगावर बोलू नये किंवा त्याची चेष्टा करू नये. देवाने प्रत्येक व्यक्तीला वेगवेगळ्या पद्धतीनं बनवलं आहे व ते त्या व्यक्तीचं वैशिष्ट्य असतं. एखादा लहान चणीचा खेळाडू मोठ्या स्पर्धा जिंकून जाताना आपण पाहतो, तर उंच व्यक्ती अपयशी ठरलेलीही पाहतो.

अंड्याची जादू

या प्रयोगासाठी लागणारे साहित्य मिळवण्यासाठी थोडेसे अवघड आहे. म्हणजे, त्यातले 'हायड्रोक्लोरिक ॲसिड' तुम्हाला शाळांच्या प्रयोगशाळांसाठीचे साहित्य विकणाऱ्या दुकानांमध्ये किंवा केमिकल्स विकणाऱ्या दुकानांत मिळेल. त्यासाठी आई-बाबांची मदत घ्या. याशिवाय आपल्याला लागणार आहे एक काचेचा ग्लास, पाणी आणि एक उकडलेले अंडे.

कृती :

- काचेच्या ग्लासमध्ये तीनचतुर्थांश किंवा थोडेसे जास्तच पाणी भरा आणि त्यात अंडे सोडा.
- पाण्यात सोडल्याबरोबर अंडे तळाशी जाईल. आकृती 'अ' पहा.
- आता तुमच्या मित्राला सांगा, की हे अंडे हात किंवा चमचा न वापरता पाण्याच्या पातळीच्या वर आण. तर ते शक्य होणार नाही.
- आता त्याला सांगा की मी ते आणतो. ते बघ. आता बाटलीत असलेले हायड्रोक्लोरिक ॲसिड हळूहळू ग्लासाच्या कडेने पाण्यात सोडायला सुरुवात करा. थोड्याच वेळा तुम्हाला पाण्यातून बुडबुडे येताना दिसतील आणि अंड्याच्या भोवती

जमा होतील. त्याचबरोबर अंडे हलके झाल्यासारखे होऊन पाण्याच्या वर येऊन तरंगू लागेल. ■ आकृती 'ब' बघा. झाली ना जादू, हात न लावता अंडे वर उचलले. **निष्कर्ष :** हे एका रासायनिक प्रक्रियेमुळे झाले. अंड्याच्या टरफलांमध्ये चुनखडीचा अंश असतो. आपण हायड्रोक्लोरिक ॲसिड पाण्यामध्ये सोडतो, तेव्हा त्या अंड्याच्या बरोबर त्याची प्रक्रिया होते आणि त्यातून कार्बन डायऑक्साईड वायू तयार होतो. या वायूचे बुडबुडे अंड्याच्या टरफला भोवती जमा होतात आणि त्यामुळे अंडे वर उचलले जाते आणि पाण्याच्या पृष्ठभागावर येऊन तरंगू लागते.

घरच्या घरी प्रयोगशाळा...!

मित्र-मैत्रिणींनो आज आपण 'जादूचे' दोन प्रयोग करणार आहोत. खूप वेळेला जादूचे प्रयोग करणारे लोक विज्ञानाचा आधार घेऊन आपल्याला जादू वाटणाऱ्या गोष्टी करून दाखवतात जादूगार नेहमी हातचलाखी किंवा विज्ञानाचा आधार घेऊन असे प्रयोग करतात.

पेल्यांची जादू

पेल्यांच्या जादूच्या प्रयोगासाठी फारच कमी साहित्य लागेल. दोन सारख्या आकाराचे (सारख्या व्यासाचे) काचेचे ग्लास, ब्लॉटिंग पेपरचे (टीप कागद) काही तुकडे, काडेपेटी.

कृती :

- दोन्ही ग्लासच्या कडा पाण्याने साफ करून घ्या.
- ग्लासपेक्षा आकाराने थोडा मोठा असलेला ब्लॉटिंग पेपर घ्या.
- त्याच्या मध्यभागी एक मोठे छिद्र पाडा.
- तो ओला करा व एका ग्लासच्या वर दाबून सर्व कडेने चिकटवल्यासारखे करा (आकृती पहा).
- त्यानंतर कागदाचे काही तुकडे जळत असतानाच त्या ग्लासमध्ये टाका. कागदाचे तुकडे जळत असतानाच दुसरा ग्लास ज्या पेल्यावर ब्लॉटिंग पेपर आहे, त्याच्यावर बरोबर काठाला काठ लावून उपडा धरा.
- जळणारे कागदाचे तुकडे पूर्ण विझेपर्यंत दोन्ही ग्लास एकमेकांवर दाबूनच धरा.
- नंतर फक्त वरचा ग्लास पकडून वर

उचला. तेव्हा दोन्हीही ग्लास एकमेकाला चिकटवल्यासारखे उचलले जातील. **निष्कर्ष :** कागदाच्या जळणाऱ्या तुकड्यामुळे दोन्ही ग्लासात असलेला ऑक्सिजन वापरला जातो. जितका ऑक्सिजन वापरला जातो तेवढी एक पोकळी तयार होते. दोन्ही ग्लास एकमेकांना हवाबंद पद्धतीने ब्लॉटिंग पेपरमुळे जोडले गेलेले असल्यामुळे बाहेरील हवा आत जाऊ शकत नाही. आतील कमी हवा आणि बाहेरील जास्त हवा यांचा असमतोल तयार होतो. बाहेरील वातावरणातल्या हवेचा दाब जास्त असल्यामुळे दोन्ही ग्लास एकमेकांना इतके घट्ट चिकटतात की केवळ वरच्या ग्लासला धरून आपण दोन्ही ग्लास उचलू शकतो. आहे ना एक जादू.

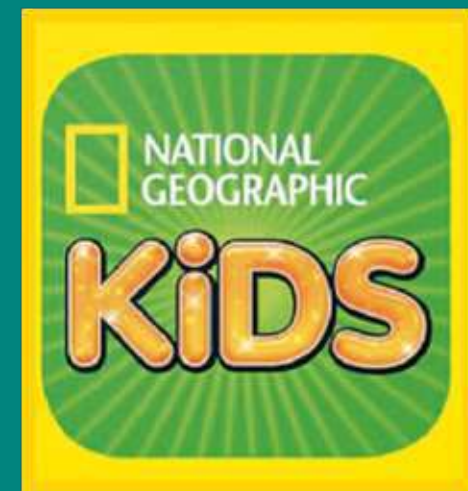
ॲप माझे

वैभव गाटे

आपला निसर्ग जैवविविधतेने प्रचंड समृद्ध आहे. जंगल, डोंगर, जलस्रोत, प्राणी, पक्षी यांनी निसर्ग बहरलेला आहे. निसर्गरम्य ठिकाणी फिरायला जायला आपल्यापैकी सर्वांनाच आवडत असेल. याचप्रकारे निसर्गातील जीवसृष्टीची माहिती जाणून घ्यायलाही तुम्हाला आवडत असेल. ही संपूर्ण माहिती तुम्हाला देईल 'नॅशनल जिओग्राफिक किड्स' हे संकेतस्थळ. येथून माहिती घेऊन तुम्ही निसर्ग पर्यटनाचा आनंद घ्यायला जाऊ शकता. आहे ना कमाल?

नॅशनल जिओग्राफिक किड्सबद्दल

निसर्गातील जीवसृष्टीबद्दल जाणून घ्यायची इच्छा सर्वांनाच असते. त्यातून आपले सामान्यज्ञानही वाढते. हेच सामान्यज्ञान वाढविण्यासाठी आणि निसर्गातील पक्षी, सरपटणारे प्राणी, जलचर, उभयचर यांच्याबद्दल रंजक माहिती जाणून घेण्यासाठी हे संकेतस्थळ उत्तम आहे. जीवसृष्टीच्या माहितीचा मोठा साठाच या संकेतस्थळावर तुम्हाला मिळेल. भरपूर व्हिडिओ, नकाशे यांद्वारे तुम्हाला माहिती जाणून घेणे अधिक सोपे होईल. यातून तुमच्या बुद्धीला चालनाही मिळेल.

जीवसृष्टीची रंजक माहिती

ॲपची वैशिष्ट्ये

- गेम्स, प्राणी-पक्षी, व्हिडिओच्या माध्यमातून निसर्गाची रंजक माहिती.
- उत्तम फोटो, तक्ते, नकाशांच्या माध्यमातून माहिती.
- पझल, अॅडव्हेंचर, ॲक्शनच्या गेम्स.
- सरपटणारे प्राणी, जलचर, उभयचर प्राणी यांची माहिती.
- प्राणी, पक्षी, जंगलातील अद्भुत दृश्यांचे व्हिडिओ.
- अंतराळ, विज्ञान, इतिहास याबद्दलही ॲनिमेटेड माहिती.
- वेगवेगळ्या डायनासोरबद्दल संपूर्ण माहिती.
- डायनासोरबद्दल माहिती देणारे ॲनिमेटेड व्हिडिओ.
- विविध किड्यांच्या प्रजातींबद्दल माहिती.
- कधीही सहज न आढळणाऱ्या बेडकांच्या प्रजातींची माहिती.
- समुद्रातील विविध माशांची, जलचरांचे फोटो, व्हिडिओसह माहिती.

ध्या वाचनाचा आनंद

'वाचाल तर वाचाल' असे तुमचे शिक्षक, आई-वडील, आजी-आजोबा तुम्हाला अनेकदा सांगत असतील. आपल्यापैकी अनेकांना वाचनाचा छंद असेल. विविध गोष्टींची पुस्तके, कॉमिक्स, सुपरहिरोच्या कथा तुम्ही वाचत असाल. तुमचा हा वाचनाचा छंद जोपासण्यासाठी तुम्ही 'इपिक' हे ॲप वापरू शकता. पुस्तकांचा खजिना असलेले हे ॲप तुमची वाचनाची भूक नक्कीच भागवेल. आहे ना कामाचे ॲप?

'इपिक' ॲपबद्दल

लहान मुलांसाठी डिजिटल लायब्ररी अशी इपिकची ओळख आहे. वाचनाची मौज घेत विद्यार्थ्यांना शिक्षण घेता यावे, तसेच वाचनाची गोडी लागवी हे या ॲपचे उद्दिष्ट आहे. हे ॲप पुस्तके वाचनाच्या सुविधेसह ऑडिओ बुक, व्हिडिओद्वारे शिकण्याची सुविधा देते. याशिवाय तुम्हाला यात पुस्तक डाऊनलोड करून ऑफलाइन वाचनाचीही सुविधा देते. या ॲपवर तब्बल ४० हजारांहून अधिक उत्तम पुस्तके आणि व्हिडिओ उपलब्ध आहेत.

ॲपची वैशिष्ट्ये

- ॲनिमेटेड बुक, ऑडिओ बुकचा संग्रह.
- व्हिडिओच्या माध्यमातून शिक्षण.
- तुमच्या आवडीनुसार तुमची लायब्ररी तयार करण्याची सोय.
- वय आणि वाचन कौशल्यानुसार पुस्तके उपलब्ध.
- वाचनातील गती तपासण्याची सुविधा.
- अन्य भाषांमध्ये पुस्तके वाचता येणार.
- पारंपरिक पुस्तके, कलाकारांच्या आवाजातील ऑडिओ बुक उपलब्ध.

कोठे उपलब्ध?

गूगल प्ले स्टोअर, ॲपल ॲप स्टोअर

कुठे वापरता येणार?

मोबाईल फोन, टॅब, संगणक

कोण वापरू शकते?

सहा वर्षांपुढील विद्यार्थी किंमत?

₹५ रुपयांपासून सुरुवात

(७ दिवस मोफत)

कोठे उपलब्ध?

<https://kids.nationalgeographic.com/>

कोठे वापरता येणार?

मोबाईल फोन, टॅब, संगणक

कोण वापरू शकते?

इयत्ता चौथी पुढील विद्यार्थी

किंमत?

सर्वांसाठी मोफत

जीवसृष्टीची रंजक माहिती जाणून घेण्यासाठी क्व्यूआर कोड स्कॅन करा.

साहसी स्पायडरमॅन

अचाट शक्ती आणि मानवी मेंदूचा अनोखा संगम झाल्यानंतर निर्माण होणारे अजब रसायन म्हणजे 'स्पायडरमॅन'. सामान्य व्यक्तीने कोळ्याचा वेश धारण केल्यानंतर त्याला दहा हत्तीचे बळ येते. लाल आणि निळ्या रंगाचे संयोजन आणि बारीक डोळ्यांचा स्पायडरमॅन गगनचुंबी इमारतींना लटकत भन्नाट उड्या मारतो, तेव्हा लहानग्यांबरोबरच मोठेही आश्चर्यचकित होतात. गेल्या सहा दशकांपासून जगाला वेड लावणाऱ्या स्पायडरमॅनने नुकतीच ६९वर्षे पूर्ण केली आहेत.

गरीब आणि वंचित लोकांच्या मदतीला धावून येणारा स्पायडरमॅन दीर्घकाळापासून जगभरातील मुलांचे आवडीचे पात्र राहिले आहे. अमेरिकेचे प्रसिद्ध लेखक स्टॅन ली यांनी स्पायडरमॅन पात्राची निर्मिती केली. मार्वेल कॉमिक्ससाठी स्पायडरमॅनची रचना स्टीव्ह डिटको आणि जॅक किर्बी यांनी केली. पीटर पार्कर नावाच्या एका युवकाला किरणोत्सारी कोळी चावतो आणि त्यामुळे त्याला अभूतपूर्व शक्ती प्राप्त होते. एवढेच नव्हे, तर तो एखाद्या कोळीप्रमाणे जाळे तयार करू शकतो आणि भिंतीवर चढूही शकतो. कोळ्यापासून शक्ती मिळाल्याने 'स्पायडरमॅन' बनलेला पीटर या शक्तीचा वापर गुन्हेगारी आणि गुन्हेगारांचा नायनाट करण्यासाठी करतो. मार्वेल कॉमिक्सचा सुपरहीरो असलेला 'स्पायडरमॅन'ने १५ ऑगस्ट १९६२च्या अमेझिंग फॅन्टसीतून पर्दापण केले. व्यावसायिकदृष्ट्या यशस्वी आणि प्रसिद्ध ठरलेला 'स्पायडरमॅन' अनेक माध्यमातून जगासमोर आला. चित्रपट, कॉमिक स्ट्रिप्स, कार्टून मालिका, थेट प्रक्षेपणाचे कार्यक्रम, कादंबरी, संगणक, व्हिडिओ गेम्स आदीतून त्याने लोकांची मने जिंकले. एबीसी वाहिनीवरून १९६७-७०च्या कालावधीत स्पायडरमॅन कार्टून मालिका प्रसारित झाली. 'द अमेझिंग स्पायडरमॅन' या कॉमिक स्ट्रिपमधून तो १९७७मध्ये वृत्तपत्रातून झळकला. इंग्लंडच्या एम्पायर मॅगझिनने कॉमिक बुकच्या सर्वश्रेष्ठ पात्रांत 'स्पायडरमॅन'ला पाचवे स्थान दिले आहे. मार्वेल कॉमिक्सच्या एका विशेषांकात अमेरिकेचे तत्कालीन अध्यक्ष बराक ओबामा हे स्पायडरमॅनसमवेत झळकले. संपादक जो क्युसाडा म्हणतात, "स्पायडरमॅनला पसंत करणारा व्यक्ती अध्यक्ष होतो, त्यानिमित्त कॉमिक्सच्या माध्यमातून काही तरी करणे आवश्यक होते." पाश्चात्य देशांप्रमाणे भारतातही स्पायडरमॅनचे चाहते मोठ्या प्रमाणावर आहेत.

— अरविंद रेणापूरकर

चित्रपटाला मोठी लोकप्रियता

'स्पायडरमॅन'चा पहिला चित्रपट भारतात प्रदर्शित झाला, तेव्हा पहिल्या चार दिवसांतच त्याने त्या काळातील पावणे सात कोटी रुपयांचा व्यवसाय केला होता. पहिल्या आठवड्यात एवढा व्यवसाय करणारा हॉलिवूडचा तो पहिला चित्रपट ठरला होता. दूरदर्शन या १९९०च्या दशकातील देशातील सर्वात लोकप्रिय दूरचित्रवाहिनीवर रविवारी सायंकाळी 'स्पायडरमॅन' या कार्टूनचे प्रसारण होत असे. तत्कालीन 'रामायण', 'महाभारत', 'चंद्रकांता' या मालिकेप्रमाणेच 'स्पायडरमॅन'ला लोकप्रियता मिळाली होती. बदलत्या काळानुसार ओटीटी प्लॅटफॉर्मवरही स्पायडरमॅनचे साहस पाहावयास मिळत आहे.

पडद्यावरचे स्पायडरमॅन

टोबी मॅग्वायर : सॅम रायमी दिग्दर्शित स्पायडरमॅन चित्रपटात 'टोबी मॅग्वायर' याने स्पायडरमॅन साकारला. ३ मे २००२ रोजी प्रदर्शित झालेला स्पायडरमॅनचे नंतर स्पायडरमॅन-२ (२००४) आणि स्पायडरमॅन-३ (२००७) हे सिक्वेल प्रदर्शित करण्यात आले.

अँड्र्यू गारफिल्ड : अँड्र्यू गारफिल्ड याने २०१२ मध्ये 'द अमेझिंग स्पायडरमॅन' साकारला. त्यानंतर द अमेझिंग स्पायडरमॅन - २ (२०१४) आणि स्पायडरमॅन : नो वे होममध्ये (२०२१) तो चमकला.

टॉम हॉलंड : टॉम हॉलंडने एमसीयूचा चित्रपट कॅप्टन अमेरिकला : सिव्हिल वॉरमधून (२०१६) पर्दारपण केले. त्यानंतर जॉन वॉट्स दिग्दर्शित स्पायडरमॅन : होमकॉमिंग मध्ये (२०१७) त्याने काम केले.

? C. स्पायडरमॅन पात्राची निर्मिती कोणी केली?

✓ ५. डेरिअल फोरोक्स 'डू इट टुडे'चे लेखक आहेत.

अर्थमंत्र

भविष्य सुरक्षित करणारी 'बचत'

थंबे-थंबे तळे साचे!

मित्र-मैत्रिणींनो! 'थंबे थंबे तळे साचे' ही म्हण तुम्ही तुमच्या आजी-आजोबांकडून, आई-बाबांकडून अनेकदा ऐकली असेल. याचा अर्थही तुम्हाला माहिती असेल. ही म्हण तुम्ही करत असलेल्या बचतीलाही लागू होते बरं का. अशीच छोटी-छोटी बचत तुमचे भविष्य सुरक्षित करत असते. त्यासाठी तुम्हाला राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रासारख्या योजनेत थोडी-थोडी गुंतवणूक करायला सुरुवात करावी लागेल. राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र योजना ही अल्पबचत योजना म्हणून ओळखली जाते. आता अल्पबचत योजना म्हणजे काय, असा प्रश्न तुम्हाला पडला असेल. त्याचे उत्तर त्या शब्दातच आहे. अल्पबचत म्हणजे छोटी बचत. अशीच छोटी छोटी बचत करून मोठी रक्कम उभारता येऊ शकते.

दोस्तहो, आतापर्यंत आपण मायनर बँक खाते, सुकन्या समृद्धी योजना, पीपीएफ खाते याबद्दल माहिती घेतली. या योजनांची माहिती घेतल्यानंतर तुम्हाला बचतीचे महत्त्वही नक्कीच पटले असेल. यापैकी एखाद्या योजनेत कदाचित तुम्ही गुंतवणूकही केली असेल किंवा गुंतवणूकीचा विचार केला असेल. अशा प्रकारे तुमच्या बचतीला हातभार लावणारी अशीच एक योजना म्हणजे 'राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र योजना' म्हणजेच नॅशनल सेव्हिंग सर्टिफिकेट स्कीम (एनएससी). चला तर मग जाणून घेऊयात या योजनेबद्दल.

ध्या पालकांची मदत

मित्र-मैत्रिणींनो, तुम्हाला इथे एक बाब लक्षात घ्यावी लागेल. तुमचे वय १० वर्ष पूर्ण असेल, तर तुम्ही थेट तुमच्या नावे या योजनेत गुंतवणूक करू शकता. मात्र, तुमचे वय १० वर्षापेक्षा कमी असेल, तर तुम्हाला या योजनेत गुंतवणूक करण्यासाठी तुमच्या आई-बाबांची मदत घ्यावी लागेल. हे कशासाठी? तर आर्थिक व्यवहार करताना तुमच्याकडून कोणतीही चूक होता कामा नये. तसेच, आई-बाबांबरोबर जाऊन व्यवहार केल्यावर तुम्हालाही पैशांचे व्यवहार कसे केले जातात? कोणत्या स्लीप भराव्या लागतात? याची माहिती मिळेल. बरोबर की नाही?

अशी करा गुंतवणूक

दोस्तहो, या योजनेच्या व्याजदराचा दर तीन महिन्यांनी आढावा घेतला जातो. म्हणजेच, दर तिमाहीला या योजनेचे व्याजदर कमी-अधिक प्रमाणात बदलत असतात बरं का. सध्या 'एनएससी'चे व्याजदर वाढवून ते ७.७ टक्के केले गेले आहेत. हे झालं व्याजदराबद्दल. आता आपण पाहूयात गुंतवणूकीचे गणित. गुंतवणूक करायची म्हटलं, तर गुंतवणूकीचे गणित तुम्हाला समजून घेणे आवश्यक आहे. मित्रांनो, या योजनेत तुम्ही १,००० रुपयांपासून खाते सुरु करू शकता. विशेष म्हणजे, या खात्यात अधिकाधिक कितीही रक्कम गुंतवता येते. त्यासाठी कोणतीही मर्यादा नाही. भारी ना! म्हणजे, आपण यात कितीही मोठी रक्कम गुंतवू शकतो. उदाहरणार्थ, वर्षाला १२ हजार रुपये याप्रमाणे तुम्ही ५ वर्षांत ६० हजार रुपयांची गुंतवणूक केली तर परिपक्वता कालावधीनंतर हातात येणारी रक्कम ८६,९४२ रुपये असेल. म्हणजेच, मूळ रकमेवर तुम्हाला २६,९४२ रुपये व्याज मिळेल. आहे ना फायद्याचे! अर्थात, त्या-त्या वेळच्या व्याजदरानुसार हातात येणाऱ्या रकमेत बदल होतिल बरं का.

आई-बाबांशी चर्चा करा

आता 'एनएससी' योजनेबद्दल तुम्हाला बऱ्यापैकी माहिती समजली असेल. या योजनेत तुम्ही खाते सुरु करण्याचा विचार करत असाल, तर तुमच्या जवळच्या पोस्टात जा. तेथील माहिती पत्रकातून किंवा पोस्टमास्तर काकांकडून याबद्दल अधिक माहिती जाणून घ्या. या योजनेबद्दल तुमच्या पालकांशी चर्चा करा आणि त्यांना या योजनेत गुंतवणूकीसाठी विनंती करा.

अजून कोणत्या असतात योजना?

दोस्तांनो, आपण राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र योजनेबाबत माहिती घेतली. अजून अशा बऱ्याच योजना असतात. काही योजनांमध्ये व्याजदर चांगला मिळतो, तर काही योजनांमध्ये इतर काही फायदे असतात. त्यातल्या बऱ्याच गोष्टी कळणार नाहीत कदाचित; पण अजून अशा कोणत्या बचत योजना आहेत त्याची माहिती मिळवा बरं. त्यांची यादीच करून ठेवा वहीत आणि त्यांचे फायदे-तोटेसुद्धा लिहून ठेवा.

पोस्टात सुरु करा गुंतवणूक

ही योजना कुठे सुरु करता येईल? त्यासाठी अर्ज कसा करायचा? कोणती कागदपत्रे लागतील? असे प्रश्न तुम्हाला नक्कीच पडले असतील. तर, याची उत्तरेही सोप्या आहेत. मित्रांनो, ही योजना आहे पोस्ट ऑफिसची. त्यामुळे तुमच्या नजीकच्या पोस्ट ऑफिसमध्ये जाऊन तुम्ही या योजनेचे खाते सुरु करू शकता. त्यासाठी तुम्हाला एक अर्ज करावा लागेल. या अर्जांमध्ये तुम्हाला आवश्यक असलेली माहिती भरावी लागेल. आता या अर्जाला फोटो, आधार कार्ड, पॅनकार्ड, रहिवासी पत्त्याचा पुरावा अशी कागदपत्रे जोडावी लागतील. या कागदपत्रांची पडताळणी झाली, की तुम्ही गुंतवणूक करण्यासाठी पात्र व्हाल. आहे ना सोपे.

स्मार्ट माहिती

तुम्ही क्रेडिट कार्ड हा शब्द तर नक्कीच ऐकला असेल ना! तुम्ही कधी हॉटेलात जाता किंवा खरेदीसाठी जाता आणि आई किंवा बाबा क्रेडिट कार्ड त्या काकांना देतात आणि त्या काकांनी ते मशीनवर स्वाइप केलं, की झालं. पण तुम्हाला माहित आहे का, क्रेडिट कार्ड म्हणजे काय? त्यात पैसे दुकानदार काकांना कसे मिळतात? चला तर आज त्याची माहिती बघू.

क्रेडिट कार्डमुळे दुकानदार काकांना पैसे कसे मिळतात?

क्रेडिट कार्ड हे बँकेद्वारे दिले जाणारे एक कार्ड असते. ज्याच्या मदतीनं कार्डधारक म्हणजेच (कार्ड होल्डर) एका ठराविक मर्यादितपर्यंत, उधारीवर एखादी वस्तू किंवा सामान विकत घेऊ शकतो आणि ऑनलाइन पद्धतीनं आपली रक्कम भरू शकतो. तसं पाहायला गेलं, तर क्रेडिट कार्डचा सरळ अर्थ म्हणजे बँकेद्वारे उधार स्वरूपात घेतलेली धनराशी (पैसे). क्रेडिट म्हणजे उधार. अर्थात जेव्हा बँक हे कार्ड देते, तेव्हा या गोष्टीची खात्री केली जाते, की ज्या व्यक्तीला हे कार्ड दिले जात आहे ती व्यक्ती दिलेल्या वेळेमध्ये बँकेचे पैसे परत करण्यास सक्षम आहे की नाही. तुम्हाला असं वाटत असेल ना, की आता आपण कोणतीही वस्तू अगदी सहज विकत घेऊ शकतो, कधीही शॉपिंग करू शकतो, आपल्याला जसा वाटेल तसा पैसा खर्च करू शकतो म्हणून कारण क्रेडिट कार्डच्या मदतीनं बँकच आपले पैसे देणार आहे. पण थांबा, बँक आपल्या वतीनं त्या वेळी पैसे देत असली, तरी ती फक्त एका ठराविक दिवसांपरतीच असते. ती मुदत पूर्ण झाली, की तुम्हाला ते पैसे बँकेला परत करावे लागतात. थोडक्यात क्रेडिट कार्डचं बिल भरण्याची तारीख आली, की तुम्ही केलेला सगळ्या खर्चाची रक्कम बँकेला परत करावी लागते बरं का!

क्रेडिट कार्डचा वापर करताना सावधान

तुमचे आई-बाबा क्रेडिट कार्डचा वापर करत असले आणि तुम्हीही 'क्रेडिट कार्डवरच तर घ्यायचं आहे' असं सांगून आई-बाबांना वस्तू घ्यायचा हट्ट करत असलात, तरी थोडं सावधान बरं का. हे पैसे आपल्याला परत करायचेच असतात. जर तुम्ही तुमची किती आर्थिक ताकद आहे त्याचा विचार न करता खर्च केलात तर नंतर पैसे भरताना ओढाताण होईल. अनेक जण त्यामुळं खूप अडचणीतही सापडतात. कारण क्रेडिट कार्डचा उपयोग हा वेळेत पैसे भरले तरच होतो. ते पैसे वेळेत भरले नाहीत, तर मग खूप दंड आकारला जातो, शुल्क आकारलं जातं. पैशांचा तगादा लावला जातो. त्यामुळे ती व्यक्ती हैराण होऊन जाते; पण ती काहीच करू शकत नाही- कारण मूळ खर्च तर त्याच व्यक्तीनं केलेलं असतं. त्यामुळं तुम्ही तुमच्या आई-बाबांकडं उगाच आणि न परवडणाऱ्या महान वस्तू घेण्याचा हट्ट करू नका आणि ते तसं करत असतील तर त्यांनाही तसं करू देऊ नका. 'अंधरुण पाहून पाय पसरवत' अशी आपल्याकडं म्हण आहे. ती तुम्हीही लक्षात ठेवा आणि तुमच्या आई-बाबांनाही सांगत राहा.

क्रेडिट कार्डचे विविध प्रकार

- तुमच्या उपग्रानुसार सिल्व्हर क्रेडिट कार्ड, गोल्ड क्रेडिट कार्ड, प्लॅटिनम क्रेडिट कार्ड अशी कार्ड मिळतात.
- ट्रॅव्हल क्रेडिट कार्ड - ट्रॅव्हल क्रेडिट कार्डच्या मदतीने तुम्ही बस, ट्रेन, कॅब किंवा विमानाची तिकिटे बुकिंग अगदी सोप्या पद्धतीने करू शकता.
- शॉपिंग क्रेडिट कार्ड - या कार्डद्वारे तुम्ही ऑनलाइन किंवा ऑफलाइन शॉपिंग करू शकता.
- प्युएल क्रेडिट कार्ड - या कार्डचा वापर पेट्रोल किंवा गॅसच्या पंपांवर करता येतो.
- कॅशबॅक क्रेडिट कार्ड - या कार्डचा वापर करून खरेदी केल्यास विविध वस्तूवर कॅशबॅक मिळते. म्हणजे काही प्रमाणात पैसे परत मिळतात. मात्र, ही कॅशबॅक बहुतांश पॉइंट्सच्या रूपात असते आणि ते खरेदीसाठीच वापरवे लागतात.

क्रेडिट कार्ड का वापरतात?

क्रेडिट कार्डचा सर्वात मोठा फायदा काय माहित आहे का? तर क्रेडिट कार्डद्वारे तुम्हाला एका विशिष्ट मर्यादितपर्यंत खर्च करता येतो आणि तुमच्या वतीनं बँक तो करते. थोडक्यात काय तर, तुमच्या खात्यात किंवा तुमच्याजवळ पैसे नसले, तरीही क्रेडिट कार्डचा वापर करून तुम्ही खरेदी करू शकतात.

तुम्हाला एखादी महागडी वस्तू घ्यायची असेल आणि काही कारणांमुळे तुमच्याकडे वस्तू घेण्यासाठी तेवढे पैसे नसतील, तर अशा वेळेस क्रेडिट कार्ड हे फायदेशीर ठरते. गाडी, टीव्ही खरेदी करताना वैयक्तिक कर्ज काढलं जातं, अशा वेळेस कर्ज न काढता क्रेडिट कार्डचा वापर करून या वस्तू सहज खरेदी करता येतात.

आपण अनेक ठिकाणी व्यवहार करत असतो. खरेदी करत असतो. पण त्या व्यवहारांची नोंद करून ठेवणे काही वेळेस विसरून जातो अशा वेळेस क्रेडिट कार्डने केलेले व्यवहार फायदेशीर ठरतात. क्रेडिट कार्डद्वारे केलेल्या व्यवहारांचे स्टेटमेंट वापरकर्त्यांना प्रत्येक महिन्याला मिळत असते.

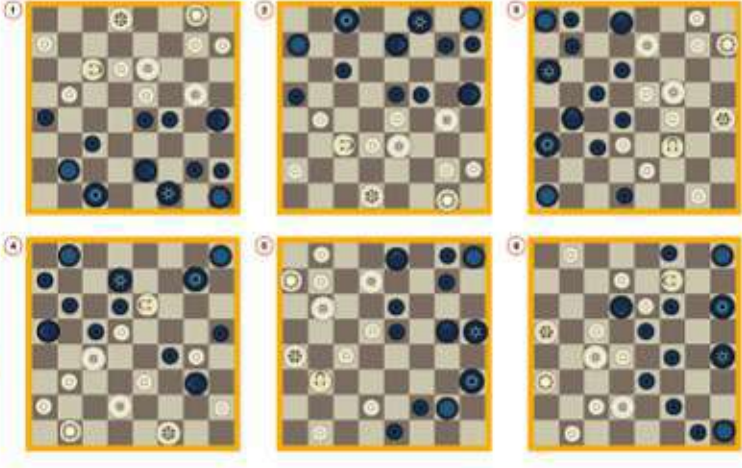
अनेक वेळा क्रेडिट कार्डसवर अनेक ऑफर्स देण्यात येतात व खरेदीसाठी प्रोत्साहित केले जाते. अनेक निरनिराळ्या ऑफर्समुळे बचतदेखील होत असते.

१. प्युएल क्रेडिट कार्डचा वापर कशासाठी होतो?

६. स्ट्रोसॅटचे प्रक्षेपण २०१५ मध्ये झाले.

खाली दिलेल्या चित्राचा टॉप व्ह्यू कोणता, ते शोधा

Top view puzzle

उंदीरमामाला मोदकापर्यंत जायचा मार्ग दाखवा.

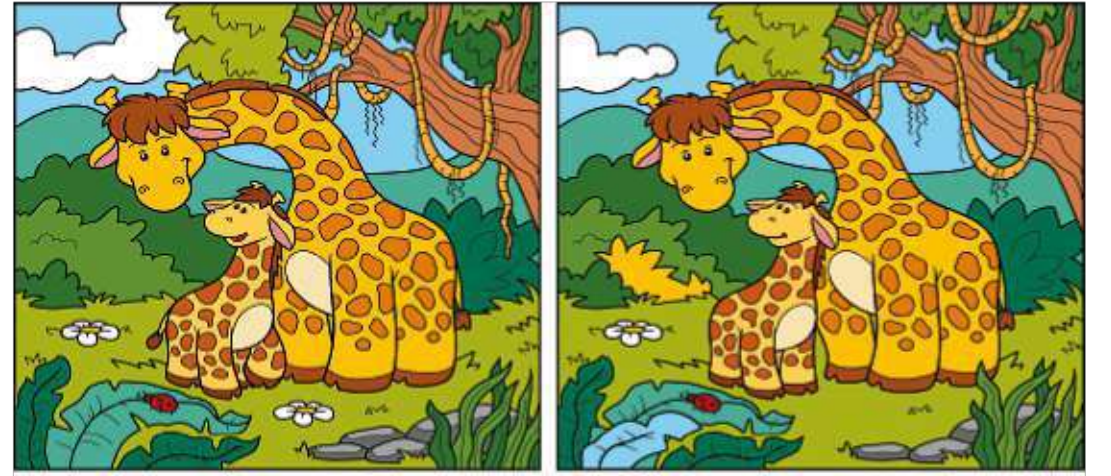

खालील शब्दकोडे इंग्रजीत पूर्ण करा

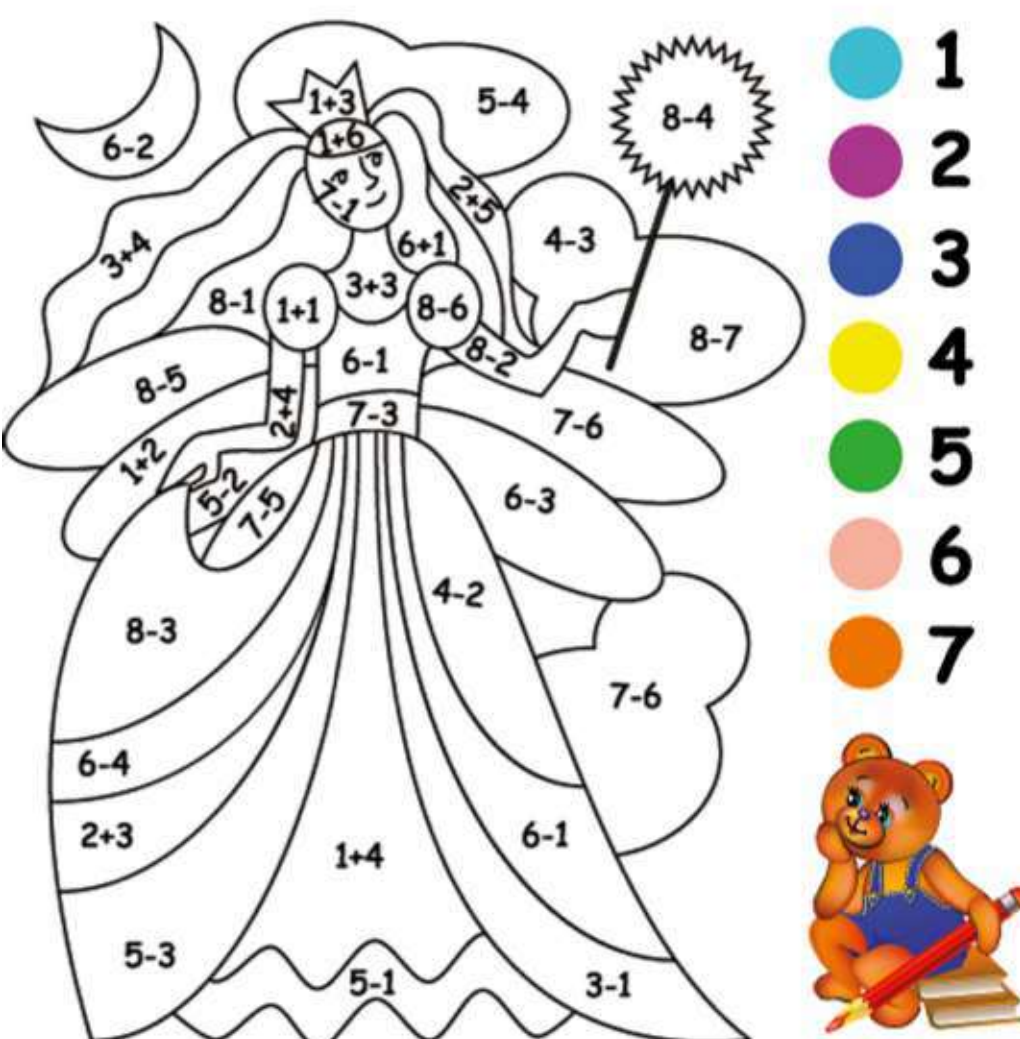
KIDS crossword
"Name that game"

खालील चित्रातील अधिकाधिक फरक शोधा.

गणितीय क्रिया करून खालील चित्र रंगवा

डॉ. अमृता देशपांडे-देशमुख

कांदाफोडी

कांदाफोडी हा एक मजेरी खेळ आहे. या खेळाची गंमत म्हणजे, हा खेळ तुम्ही कितीही जगांत खेळू शकता. या खेळात तुम्हाला शक्य तितक्या उंच उड्या मारायच्या असतात.

कृती:

■ यामध्ये राज्य घेणारा खेळाडू खाली पाय पसरून बसतो आणि पहिल्या फेरीत बाकीच्या खेळाडूंनी पळत येऊन दोन पायांवर उडी मारून त्याचा पाय ओलांडून जायचे असते.

■ या खेळाच्या दुसऱ्या फेरीत राज्य असलेला एकावर एक पाय ठेवून बसतो. आणि बाकीच्या खेळाडूंनी दोन पायांवर उडी मारून त्याला ओलांडायचे असते.

■ या प्रकारे पुढील फेऱ्यांमध्ये राज्य घेणारा खेळाडू आपल्या लांब केलेल्या पायांवर एका हाताची करंगळी धरतो आणि हात सरळ ठेवतो. उर्वरित खेळाडू ते ओलांडून जातात.

■ बसलेला खेळाडू एक करंगळीवर दुसरी करंगळी ठेवतो, त्यानंतर पुन्हा सगळे खेळाडू त्याला ओलांडतात.

■ तिसऱ्या फेरीपर्यंत कोणीही सहज ओलांडून जातो. राज्य असलेला हात-पाय एकावर एक ठेवून तो मनोरा उंच होत जातो, तेव्हा मजा येते. प्रत्येक वेळी तो जे करेल, त्यावरून प्रत्येकाने उडी मारायची असते. उडी मारताना मारणारा पडला किंवा त्याच्या हात किंवा पायाचा स्पर्श झाला तर तो बाद होतो.

■ हाता-पायाच्या रचनेच्या या फेऱ्या झाल्यानंतर राज्य असलेला खेळाडू आधी सशासारखे खाली बसतो. त्यानंतर मांजरीसारखे दोन हात आणि गुडघ्यांवर बसतो. त्यानंतर हाताने पायाचे अंगठे पकडून ओणवा उभा राहतो. फक्त या वेळीच खेळाडूंनी त्याला उडी मारताना हात लावला तर चालतो. सरतेशेवटी राज्य असलेला उभाच राहतो, त्या वेळी त्याला ओलांडून जाणं हे कोणालाच शक्य नसतं, त्यामुळं या खेळात एकापाठोपाठ एक सगळेच बाद होतात व खेळ नव्यानं सुरू होतो.

आहे की नाही मजेरी खेळ!!

फायदे आणि कौशल्ये:

■ खूप सोप्या वाटणाऱ्या या खेळात विविध शारीरिक क्षमतांचा कस लागतो.

■ राज्य घेणाऱ्या खेळाडूची लवचिकता, पाठीच्या स्नायूंची ताकद वाढते.

■ बचाव करणाऱ्या खेळाडूंचा वेग, पायांची ताकद वाढते, समन्वय, तोल सुधारतो. त्याचबरोबर या खेळाने स्थिरता येते, एकाग्रता आणि धैर्य वाढीस लागते.

■ हा बहुगुणी खेळ अॅथलेटिक्समधील रनिंग, हर्डल्स, स्टीपलचेस, बास्केटबॉल, जिम्नॅस्टिक्स, योगा यांसारख्या खेळांसाठी पूरक आहे.

■ मजा म्हणून कधीही कुठेही खेळता येणारा खेळ आहे. चला तर मग खेळूया!

वर्गीकरण म्हणजेच वेगवेगळे करणे. वर्गीकरण ह्या घटकावर एकूण 10 गुणांचे प्रश्न विचारले जातात. प्रत्येकी 2 गुणांचे 5 प्रश्न असतात.
वर्गीकरण या घटकात 1) शब्दसंग्रह, 2) संख्या आणि 3) आकृत्या हे उपघटक असतात.

या घटकामध्ये प्रश्न प्रकारात साम्य असलेले चार घटक असतात. त्यातील 3 पर्यायांमध्ये काहीतरी साम्य असते. एक पर्याय वेगळा असतो. विद्यार्थ्यांनी तो वेगळा पर्याय ओळखायचा असतो.

शब्दसंग्रह या उपघटकात व्याकरण, समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, समान गुणधर्म असणारे शब्द अशा भाषिक कौशल्यावर प्रश्न विचारले जातात. गटात न बसणारा शब्द शोधताना सामान्य ज्ञानाचा उपयोग करावा लागतो.

संख्या ह्या उपघटकामध्ये प्रश्नात 4 संख्या दिलेल्या असतात. यांतील तीन संख्यांमध्ये सम-विषम, संयुक्त संख्या, मूळसंख्या, विशिष्ट संख्येने भाग जाणाऱ्या संख्या वगैरे गुणांवर आधारित साम्य दिसून येते. त्यामुळे या तीन संख्यांचा गट बनतो.

'आकृत्या' या उपघटकातील प्रश्नांमध्ये चार आकृत्या दिलेल्या असतात. यातील 3 आकृत्यांमध्ये काहीतरी साम्य आढळते. हे साम्य ओळखून विद्यार्थ्यांनी वेगळी आकृती ओळखावी. आकृत्यांमध्ये असलेले साम्य शोधताना त्या आकृत्यांचा आकार व आतील भाग, घटीवत अथवा प्रतिघटितवत म्हणजेच घड्याळाच्या काट्याप्रमाणे किंवा घड्याळाच्या काट्याच्या विरुद्ध दिशेने फिरणे, रेषा - बिंदू, चिन्हे यांची संख्या व प्रमाण, त्यांचे स्थान त्याचप्रमाणे दिशा इत्यादींचा विचार करावा. त्यावरून अशा गटात न बसणारी आकृती शोधावी.

सरावासाठी काही प्रश्न स्पष्टीकरणासहीत देत आहे.

1) पुढील गटात न बसणारी आकृती शोधून तिच्या पर्याय क्रमांकाचा गोल रंगवा.

1)

2)

3)

4)

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - पर्याय 1, 2 व 4 मधील आकृत्यांचा पावभाग रंगवला आहे तर पर्याय क्र. 3 चा सहावा भाग रंगवला आहे. म्हणून उत्तरासाठी पर्याय क्र. 3 योग्य आहे.

1)

2)

3)

4)

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - पहिल्या तीन पर्यायात आकृतीचा वरचा अर्धा भाग व खालचा अर्धा रंगवलेला आहे. म्हणून उत्तरासाठी पर्याय क्र. 4 योग्य आहे.

शिष्यवृत्ती इयत्ता ५ वी विषय - बुद्धिमत्ता घटक - 2 - वर्गीकरण

सौ. राजेभोसले देवयानी अक्षय

3) 1) 2)

3) 4)

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - पहिल्या तीन आकृत्यांना दोन पेक्षा अधिक बाजू आहेत, तर पर्याय क्र. 4 ला एकच परीघ आहे. म्हणून उत्तरासाठी पर्याय क्र. 4 योग्य आहे.

4) (1) निळा, (2) गोरा, (3) काळा, (4) जांभळा

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - पर्याय (1), (3), (4) ही रंगांची नावे आहेत तर पर्याय क्र. (2) हा व्यक्तीच्या रंगाचे वर्णन करण्यासाठी वापरला जाणारा शब्द आहे म्हणून पर्याय क्र. 2 योग्य उत्तर.

5) (1) राधा, (2) माया, (3) विनी, (4) छाया

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - (1), (2) व (4) हे आकारान्त शब्द असून पर्याय क्र. 3 हा इकारान्त शब्द आहे. म्हणून पर्याय 3 हे योग्य उत्तर.

6) (1) पालक (2) मेथी (3) चुका (4) कोवी

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - पर्याय क्र. 1, 2 व 3 ह्या पालेभाज्या आहेत तर पर्याय क्र. 4 ही फळभाजी आहे म्हणून पर्याय क्र. 4 योग्य उत्तर.

7) (1) 3 (91) 4, (2) 2(36) 3 (3) 5 (133) 2 (4) 4 (189) 5

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - 2 (36) 3 ही संख्या वगळता इतर केंसातील संख्यांना केंसाबाहेरील अंकांच्या बेरेजने पूर्ण भाग जातो म्हणून उत्तरासाठी पर्याय क्र. (2) हे योग्य उत्तर.

8) (1) 62 (2) 26 (3) 61 (4) 16

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - 62, 26 व 16 या संयुक्त संख्यांच्या गटात 61 ही मूळ संख्या बसत नाही. म्हणून उत्तरासाठी पर्याय क्र. 3 हे योग्य उत्तर आहे

9) (1) 1728 (2) 9271 (3) 315 (4) 717

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - पर्याय क्र. 1, 3 आणि 4 च्या संख्यांना 3 ने निशेष न भाग जातो. 9271 ला 3 ने निशेष न भाग भाग जात नाही. म्हणून पर्याय क्र. 2 हे योग्य उत्तर.

10) (1) 39 (2) 40 (3) 41 (4) 42

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

स्पष्टीकरण - 39, 40 व 42 या संयुक्त संख्या आहेत. 41 ही मूळ संख्या आहे म्हणून पर्याय क्र. ३ योग्य उत्तर.

सरावासाठी पुढील उदाहरणे सोडवा

सूचना - गटात न बसणारी संख्या ओळखून त्या पर्यायाला गोल करा.

1) 352 (2) 253 (3) 543 (4) 532

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

2) (1) $\frac{VI}{XII}$ (2) $\frac{V}{VII}$ (3) $\frac{VII}{IV}$ (4) $\frac{IV}{IX}$

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

3) (1) 43 (2) 53 (3) 73 (4) 63

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

4) (1) (2)
(3) (4)

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

5) (1) (2) (3) (4)

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

6) (1) (2) (3) (4)

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

7) (1) लाकूडफाटा (2) सोने (3) चांदी (4) पितळ

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

8) (1) तबला (2) सनई (3) ढोलक (4) मृदंग

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

9) (1) थवा (2) रीम (3) कळप (4) संघ

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

10) (1) विद्यार्थी (2) शिक्षक (3) घंटा (4) शिपाई

पर्याय - 1) 2) 3) 4)

'या' कीचे घाव सोसल्यावाचून देवपण येत नाही? म्हणजे काय तर अपरंपार कष्ट केल्यावाचून यश, वैभव प्राप्त होत नाही. विद्यार्थी जीवनात प्रामाणिकपणे सतत वाचन, मनन, चिंतन, अभ्यास करणे हेच आपले कर्तव्य आहे. हेच कष्ट आज घेतले तर उद्याचे भविष्य हे अधिक सोनेरी किरणांनी उजळून निघेल यात दुमत नाही. लोकपरंपरेने आलेला अनुभव वा ज्ञान ग्रथित झालेले असते अशी 'लोकोक्ती', ते वाक्य म्हणजे 'म्हण' होय. लोकांच्या सतत म्हणण्यात येणारी म्हणून त्यांना 'म्हण' असे म्हणतात. सर्वांच्या बोलण्यात सतत येणारे चिमुकले, चटकदार, बोधप्रद व सर्वमान्य वचन म्हणजे 'म्हण' म्हणूनच म्हणींना 'तोंडचे वाड्मय' किंवा 'अनुभवाच्या खाणी' असेही म्हणतात.

समाजातील सर्व थरातील लोकांना म्हणी आवडतात. मानवाच्या चांगल्या-वाईट प्रवृत्ती, आचार-विचार, नानाविध चालीरीती, निरनिराळी नातीगोती इ.चे प्रतिबिंब त्यात पडलेले असते. 'उसकेबाज' वाक्यरचना हे सुद्धा म्हणींचे एक वैशिष्ट्य आहे. शिवाय गणिती अंक, संख्या व कल्पना यांचा चपखल उपयोग यामुळे म्हणी भाषा-साहित्य व बोलीभाषा यांमध्ये अढळ स्थानावर आहेत.

'म्हणीचा' प्राण आहे 'लोकसंमती', म्हणीचा वारंवार उपयोग करणे हेच त्या वचनातील ज्ञानाच्या खरेपणाचे निदर्शक आहे. उदा. - 'थेंबे थेंबे तळे साचे' थोडे थोडे एकत्र करूनच, साठा तयार होतो.

'म्हण' म्हणजे लक्षात ठेवण्यास योग्य असे ज्ञानवचन उदा. 'दिव्याखाली अंधार' यासारख्या म्हणीतून ज्ञान साठवलेले आहे. अनुभव आणि शहाणपण या म्हणींच्या अर्थातून डोकावतेच.

'म्हण' चटकदार पद्धतीने ज्ञान देते. तिच्या शब्दांत खुमारी व अंतःकरणावर छाप पाडण्याची किमया असते. उदा. उथळ पाण्याला खळखळाट फंग. याचा अर्थ 'ज्याचे अंगी गुण थोडे तो फार बढाई मारतो.

'म्हणीत' अर्थाच्या मानाने शब्द थोडे असतात. म्हणीतील अर्थसंकोच वारंवार वापराने अशिक्षितालाही कळतो व ती म्हण सर्वश्रुत होते. उदा. 'नाकापेक्षा मोती जड' एखाद्याने आपल्या योग्यतेला अधिक डामडौल केला तर तो हास्यास्पद ठरतो.

शिष्यवृत्ती इयत्ता ८ वी विषय - मराठी शब्दसंपत्ती

सौ. माधवी द. कुलकर्णी

घटक- म्हणी, भारंश - २४%, अपेक्षित प्रश्नसंख्या- ०२, गुण-०२.

विद्यार्थी मित्र-मैत्रीणींनो नमस्कार...
'असाध्य ते साध्य करिता सायास कारण अभ्यास तुका म्हणे...' संतश्रेष्ठ तुकाराम महाराजांनी 'अभ्यास' म्हणजे काय, अभ्यास नेमका कसा करावा, हे या अभंगातून नेमकेपणाने सांगितले आहे. आपल्या शिष्यवृत्ती अभ्यासक्रमातील असाच एक मनोरंजक असा अभ्यास म्हणजे 'म्हणीचा अभ्यास'.

करावा. पुढे काही म्हणी व त्यांचे अर्थ देत आहे. परंतु अधिकाधिक म्हणींचा अभ्यास आणि प्रश्नांचा सराव आपण करावा.

मराठीतील म्हणी आणि त्यांचे अर्थ.

- एका हाताने टाळी वाजत नाही.
अर्थ - कोणत्याही भांडणात दोन्ही बाजूकडील माणसे जबाबदार अस्तात.
- गर्जेल तो पडेल काय?
अर्थ - केवळ बडबड करणाऱ्याच्या हातून कोणतेही कार्य घडत नाही.
- कुन्हाडीचा दांडा गोतास काळ.
अर्थ - आपलाच माणूस आपल्याच माणसाच्या नुकसानीला जबाबदार ठरतो.
- न कर्त्याचा वार शनिवार.
अर्थ - काहीतरी सबबी सांगून काम टाळणे.
- शेंडी तुटो का पारंबी तुटो.
अर्थ - दृढ निश्चय करणे.
- पाचामुखी मुखी परमेश्वर.
अर्थ - पुष्कळ लोक जे बोलतात ते खरे.
- कर नाही त्याला डर कशाला?
अर्थ - ज्याने वाईट कृत्य केलेले नाही. त्याला भीती बाळगण्याचे कारण नाही.
- चार दिवस सासूचे, चार दिवस सुनेचे.
अर्थ - प्रत्येकाला अधिकार गाजवण्याची संधी आयुष्यात मिळतेच.
- अन्नछत्री जेवणे, वर मिरपूर मागणे.
अर्थ - दुसऱ्याकडून आवश्यक ती धर्मार्थ मदत घ्यायची त्याशिवाय आणखीनही काही गोष्टी मागून मिजास दाखवणे.

घटकावर आधारित काही प्रश्न.

1) 'लेकी बोले, सुने लागे' या म्हणीचा खोम्य अर्थ ओळखून त्याच्या पर्याय-क्रमांकाचे वर्तुळ रंगवा.

(1) मुलीला रागावणे (2) सुनेला मुलीदेखत रागावणे
(3) एकाला उद्देशून; पण दुसऱ्याला लागेल असे बोलणे.
(4) मुलीचे आणि सुनेचे कौतुक करणे.

2) पुढील आकृतीतील म्हण ओळखून, त्या म्हणीतील सातवे अक्षर कोणते, त्याच्या पर्याय-क्रमांकाचे वर्तुळ रंगवा.

ज	ला	सुं	ळ	भ	ळ	त	पी	जा	री	त	ही	ना
---	----	-----	---	---	---	---	----	----	----	---	----	----

(1) री (2) भ (3) पी (4) ना

3) पुढे दिलेल्या अर्थाची म्हण ओळखून तिच्या पर्याय क्रमांकाचे वर्तुळ रंगवा.

दिसण्यात श्रीमंती; पण प्रत्यक्षात मात्र तिचा अभाव.

(1) आपण हसे लोकांना, शेंबुड आपल्या नाकाला
(2) बडा घर पोकळ वासा
(3) नाव सोनूबाई हाती कथलाचा वाळा
(4) पदरी पडले पवित्र झाले.

चाचणी

1) पुढीलपैकी कोणत्या पर्यायातील म्हणीचा अर्थ योग्य आहे? (अचूक उत्तराचे दोन पर्याय निवडा.) (जुलै 2022)

(1) दे माय धरणीं टाय - अगदी सर्व बाजूंनी त्रासून जाणे.
(2) ज्या गावच्या बोरी त्याच गावच्या बाभळी - ओळखीच्या माणसांना एकमेकांची वर्मं माहीत असतात.
(3) ओळखीचा चोर जिवे न सोडी - अनोळखी माणसे धोकादायक असतात.
(4) आपला हात जगन्नाथ-स्वतःहून एखादी पीडा मागे लावून घेणे

2) पुढील पैकी अर्थाच्या दृष्टीने विसंगत म्हण कोणती? (मे 2021)

(1) डोब्यात कर, कानात फुंकर
(2) लेकी बोले, सुने लागे
(3) मानेवर गळू नि पायाला अळू
(4) आग रामेश्वरी बंब सोमेश्वरी

3) पुढील चौकटीतील अक्षरांपासून अर्थपूर्ण म्हण तयार होते. त्या म्हणीतील अनुक्रमे दुसरे व सातवे अक्षर घेऊन तयार होणाऱ्या अर्थपूर्ण शब्दाचा विरुद्धार्थी शब्द निवडा. (फेब्रुवारी 2020)

ळ	त	ळ	ज
णा	शी	व	धु
णा	व	शी	दे

(1) कोमल (2) अशी (3) थंड (4) उष्ण

४) सोबतच्या आकृतीतील म्हण ओळखून त्या म्हणीतील अनुक्रमे कोणत्या क्रमांकाची अक्षरे घेतल्यास 'राग' या अर्थाचा शब्द तयार होतो?

(1) 4 व 6
(2) 5 व 2
(3) 3 व 6
(4) 4 व 2

नेक्स्ट मिशन समुद्रयान

मित्र-मैत्रीणींनो! पृथ्वीचा ७१ टक्के भाग पाण्याने व्यापलेला आहे. या ७१ टक्क्यांत सर्वाधिक वाटा आहे तो समुद्रातील पाण्याचा. महाकाय समुद्राच्या पोटात नक्की दडलेय तरी काय, हे शोधण्याचा प्रयत्न आता भारत करणार आहे! 'चांद्रयान-३' ही मोहीम यशस्वीरीत्या फत्ते केल्यानंतर आता भारताचे नेक्स्ट मिशन असेल 'समुद्रयान'. अर्थात, पाणबुडीच्या स्वरूपाची एक वर्तुळाकार कुपी समुद्रात पाठवली जाईल. तिचे नाव असेल 'मत्स्य ६०००'. चला तर मग, जाणून घेऊयात काय असेल ही मोहीम. तयार आहात ना मग विशाल महासागराची सफर करायला.

समुद्रयान मोहीम आहे तरी काय?

केंद्र सरकारच्या 'नील अर्थव्यवस्था' अर्थात 'ब्ल्यू इकोनॉमी' या उपक्रमांतर्गत पृथ्वी आणि विज्ञान मंत्रालयाने जून २०२१मध्ये 'डीप ओशन मिशन' सुरू केले होते. २०२०-२१ ते २०२५-२६ या पाच वर्षांसाठीची ही मोहीम आहे. 'समुद्रयान' मोहीम याचाच एक भाग. राष्ट्रीय समुद्र विज्ञान संस्थेद्वारे (एनआयओटी) चेन्नईमध्ये समुद्रयानाच्या निर्मितीसह संशोधनासाठीची उपकरणे तयार करण्यात येत आहेत.

'मत्स्य ६०००' तीन व्यक्तींना घेऊन समुद्रात तब्बल सहा हजार मीटर (म्हणजेच ६ किलोमीटर) खोल जाणार आहे.

मोहिमेवरील खर्च ₹ ४ हजार ०७७ कोटी

मोहीम यशस्वी करणारे देश

चीन

तुम्हाला हे ठाऊक आहे का?

महाकाय सागराच्या केवळ ५ टक्के भागापर्यंतच मानवाला पोहोचता आले आहे.

समुद्रात जवळपास २०० मीटरपर्यंत सूर्यप्रकाश पोहोचू शकतो. सूर्यप्रकाश पोहोचू शकतो त्या भागाला सूर्यप्रकाशित भाग म्हणतात.

२०० मीटर ते १००० मीटरपर्यंतच्या भाग अंधूक असतो.

अंधूक भागाला 'ट्रायलाईट' भाग म्हटले जाते.

बंगालच्या खाडीत चाचणी

'मत्स्य ६०००' या समुद्रयानाच्या मोहिमेसाठी यापूर्वी एक परसनल स्पेअर यान तयार करण्यात आले होते. हे यान समुद्रात ५०० मीटर खोल जाऊ शकत होते. हे यान २.१ मीटर व्यासाचे होते, ज्यात एक व्यक्ती बसू शकत होती. बंगालच्या खाडीमध्ये या यानाची चाचणी घेण्यात आली. या मोहिमेच्या यशानंतर समुद्रयान प्रकल्पाला मान्यता देण्यात आली. आता तयार करण्यात येत असलेले समुद्रयान 'मत्स्य ६०००'ची २०२४च्या सुरुवातीला चाचणी घेण्यात येईल. ही मोहीम २०२६पर्यंत पूर्ण होईल.

असे असेल समुद्रयान मत्स्य ६०००

हे या टायटॅनियम मिश्र धातूपासून तयार केलेले असेल

या वर्तुळाकार कुपीचा व्यास
२.१ मीटर

१२ तासांसाठी तीन व्यक्तींना
घेऊन हे यान समुद्रात राहू शकेल

आपत्कालीन परिस्थितीत
१६ तास हे यान समुद्रात राहू शकते

मोहिमेचा उद्देश काय?

'मत्स्य ६०००' खोल समुद्रात जाऊन समुद्रातील दुर्लभ खनिजे, वायू, जैवविविधता यांची माहिती घेईल. या मोहिमेद्वारे समुद्रातील वायू, हायड्रो-थर्मल सल्फाईड, कोबाल्ट क्रस्ट यांचा शोध घेतला जाईल. ही संसाधने १,००० ते ५,५०० मीटर खोल समुद्रात आढळतात.

६००० मीटर खोल

समुद्राची खोली काही ठिकाणी
२० हजार मीटरपेक्षा
अधिक खोल आढळते.

१००० ते ४००० मीटरपर्यंतच्या भागात गडद अंधार असतो.

गडद अंधार असलेल्या भागाला 'मिडनाईट' भाग म्हटले जाते.

SEPTEMBER 2023

SUN 24

MON 25

TUE 26

WED 27

THU 28

FRI 29

SAT 30

